

Hur hänger
feminism
och socialism
ihop?

KRÖNIKA

”För den som en gång fallit ur systemet är det svårt att ta sig tillbaka. Tröstlösa loopar, som flugor runt en taklampa.”

STINE CHRISTOPHERSEN

Vårdbiträdet mot vårdjätten

Matmissionen
måste mätta i
Marknadssverige

Elena hjälper
flyktingar
från Ukraina

Kan vi ha en
klimatvänlig
elförsörjning?

Hana Al-Khamri
om kamp, motstånd
och skrivande

FOTO: EMMA LISA PAULY

4

Bröd och frihet?

"I Sverige vill vi gärna tro att fattigdom inte existerar och alla har mat i kylskåpen, men så är det inte." Rött har besökt Stadsmissionens initiativ Matmissionen i Skåne.

ILLUSTRATION: LEODAN RODRIGUEZ

24

Var gör svensk el mest nytta för klimatet?

Hur klarar vi energiomställningen, så att alla har råd att tända lampan, men utan att skada ekosystemen?

FOTO: AGNES STUBER

38

Hotad aborträtt

Polen har en av Europas striktaste abortlagar. Efter den senaste skärpningen förra året har hundratusentals protesterat. Marta Lempart startade rörelsen Strajk Kobiet.

Vem trivs i aktivitetsbaserade kontorslandskap utan vare sig dörrar eller fasta rutiner, utan tid och rum för eftertanke?

Freddot Carlsson Andersson, sidan 9

FOTO: CLAUDIA MENA

Hör av dig till Rött!

Åsa Mattsson, redaktör
asa.mattsson@riksdagen.se

Sam Carlshamre, reporter
samuel.carlshamre@riksdagen.se

Martin Thåström, reporter
martin.thastrom@vansterpartiet.se

Agnes Stuber, bildredaktör/formgivare
agnes.stuber@vansterpartiet.se

Har du frågor om ditt medlemskap? Behöver du adressändra eller vill du inte ha tidningen?

Kontakta medlemsservice på:
08-617 51 25
medlemsservice@vansterpartiet.se

Rött utges av Vänsterpartiet. Ansvarig utgivare: Aron Etzler **Redaktör:** Åsa Mattsson asa.mattsson@riksdagen.se 070 338 25 39
Omslag: Agnes Stuber **Formgivning:** Agnes Stuber **Postadress:** Rött, Vänsterpartiet, Riksdagen, 100 12 Stockholm **Tryck:** Billes AB, 2022
Prenumeration & adressändring: Pren. 200 kr/4 nr, medlemsservice@vansterpartiet.se 08-617 51 25 **Annonsinfo:** www.vansterpartiet.se/rott
Utgivning: 4 nummer per år, ca 30 000 ex. **Taltidning:** Beställ Daisyskiva via 08-615 66 60 tidningar@irismedia.se eller lyssna på www.vansterpartiet.se/rott

Våra väljares röster hörs

” Vi behöver ändra spelplanen. Vi behöver skapa en politisk situation där ekonomisk förändring är inom räckhåll, för att det ska bli betydelsefullt för människor att i första hand rösta för det. Så länge människor upplever att den vägen är stängd, kommer tendensen att istället fastna i misstro mot andra människor finnas kvar.”

Med bland annat dessa ord slog kongressen 2020 fast inriktningen för Vänsterpartiet det kommande decenniet. Inriktningen finns att läsa i det strategidokument som kongressen antog.

Det är ord som förpliktigar. Att bli garanten för samhällsförändring. Så hur har det gått?

Vänsterpartiet stoppade införandet av marknadshyror. Människor ska ha råd att bo och fler marknadsexperiment är inte vad Sverige behöver.

När höstbudgeten blev aktuell krävde vi stora förbättringar av sjukförsäkringen. Vårt stöd är inte gratis. Våra väljares röster ska höras. Vi fick igenom våra förslag och sedan årsskiftet har situationen för många sjuka och utförsäkrade kraftigt förbättrats.

När Magdalena Andersson skulle tillträda ställde vi krav på kraftiga förbättringar av pensionerna för de sämst ställda. Till skillnad från Socialdemokraterna kan vi inte nöja oss med en kvinnlig statsminister, vår politiska ambition är större än så. Fattigpensionärer, ofta kvinnor, har rätt att få det bättre.

När man skapar en politisk situation där ekonomisk förändring är inom räckhåll så händer det något med debatten, det är inte längre högerens politiska dagordning som dominerar. I stället pratas det om bostadshyror, levnadsvillkor och ekonomi.

Politik är att förändra samhället men det är också att göra det möjligt för människor att drömma om ett bättre liv.

Det är inte längre högerens politiska dagordning som dominerar.

HANNA GEDIN

TILLFÖRORDNAD PARTISEKRETERARE

”Den här butiken håller oss flytande”

Matmissionen är ett butikskoncept framtaget av Stockholms Stadsmission med fokus på social och miljömässig hållbarhet. En butik finns även i Malmö. Mat tas tillvara och säljs till ett reducerat pris. Här finns också möjlighet att arbetsträna.

72-åriga Elisabeth har plockat ner en handfull varor i sin korg. Det är bröd, färsk frukt och grädde med lång hållbarhet. Hon vill inte vara med på bild, men berättar gärna vad hon tycker och tänker om både butiken och svenska fattigpensionärs situation idag.

– Jag tycker verkligen att den här idén är toppen. Jag har berättat om den för många av mina väninnor. Jag såg ett tv-inslag om en liknande butik i Stockholm, och tänkte att det kanske också finns här i Malmö. Och så var det ju!

Elisabeth har jobbat som undersköterska i 40 år men får nu ändå vända och vrida på sin pension för att få ihop det.

– Framför allt har det blivit tuffare i samband med inflationen. För oss som inte har några marginaler gör det stor skillnad.

Hon berättar om hur enkelt och snabbt det gick att bli medlem och få tillgång till de låga priserna.

– Det räckte med att jag visade upp min senaste pensionsutbetalning i mobilen när jag kom hit första gången. Sedan var det klart.

Medlem kan den bli som lever på försörjningsstöd, etableringsersättning, garantiersättning eller Migrationsverkets dag-ersättning. Även den som lever på sjukersättning, sjukpenning, a-kassa, pension, föräldrapenning, aktivitetsstöd eller månads-lön efter skatt som understiger 11 190 kronor är kvalificerad. Dock undantas studerande eftersom deras situation betraktas som tillfällig och delvis självvald.

För oss som inte har några marginaler gör det stor skillnad.

Oförberedd på antal medlemmar

Bakom kyldisken sitter Masoud Zaher och spanar välkomnande efter nya medlemmar. Han är nämligen medlemsansvarig för denna butik och den som ser till att rätt människor får tillgång till butikens utbud.

– Uppskattningsvis kommer det in mellan 30 och 50 personer varje vecka som vill registrera sig. Har de en smartphone och ett

Victoria och Veniamin Tereshchenko har flytt kriget i Ukraina och blev tipsade om Matmissionen genom Skåne Stadsmision.

Medarbetare. Håkan Isaksson hjälper till med leveransen. Vissa veckor tar Matmissionen emot 15 ton varor som annars hade slängts.

Masoud Zaher är medlemsansvarig för butiken och blev förvånad över hur många pensionärer som har det dåligt ställt.

"Hur kan man ha så låg pension när man jobbat ett helt liv? Vissa kommer in och gråter."

bank-id går det kvickt. Annars är det lite krångligare men det brukar alltid ordna sig, säger han.

Masoud Zaher har tidigare arbetat som socionom och då framför allt med barnfamiljer och unga i Skåne Stadsmissions Unga Forum. Därför var han oförberedd på att så många pensionärer hade det så dåligt ställt.

– Jag var helt chockad i början. Hur kan man ha så låg pension när man jobbat ett helt liv? Vissa kommer in och gråter.

Trots det är det få som verkar skämmas över sin situation berättar han. I alla fall av de som kommer till Matmissionen. Kanske är det så att de som skäms inte vågar ta steget hit, resonerar Masoud Zaher.

Vill öka kapaciteten

Matmissionen i Malmö har idag cirka 3 200 medlemmar. För att kunna ta emot ännu fler framöver behöver man kunna hantera större volymer livsmedel och ha en effektivare kundhantering. Som ett led i det kan kunderna från den 1 juni boka sina matinköpstillfällen via en ny app.

– Medlemsappen kommer att göra stor skillnad. Med den kommer man att kunna boka besök vid de mest populära tiderna, medan vi kommer att ha kvar några pop-in-tider. Det blir mer rättvist och även lättare för oss att planera verksamheten och öka kapaciteten, säger Masoud Zaher.

Ute i butiken träffar vi Faten Alatar, som själv inte är medlem, men som följt med sin mamma som är det.

– Vi brukar komma hit en gång i månaden och då köper vi framför allt mycket bröd som vi fryser in. Men de har även bra kvalitet på grönsakerna här.

Separata världar

Maria Kratz Larsen är butikschef för Matmissionen i Malmö. Hon har jobbat med socialt arbete i 30 år och på Skåne Stadsmission sedan 2019. När hon för nära 20 år sedan jobbade med romer i getton i Grekland gick det upp för henne på allvar hur extremt uppdelad världen är.

– Där blev det så tydligt att vi människor befinner oss i separata världar. Att vi lever i parallellsamhällen. Den obalansen blir tydlig även här på Matmissionen.

I *Fattigdomsrapporten* från 2019 lanserade Sveriges Stadsmissioner – tillsammans med professor Magnus Karlsson vid Marie Cederschiöld högskola – begreppet matfattigdom i Sverige. I rapporten konstaterades att "I Sverige vill vi gärna tro att fattigdom inte existerar och alla har mat i kylskåpen, men så är det inte."

Två tredjedelar av stadsmissionernas arbete idag handlar om att hjälpa människor med basbehov som mat. Matfattigdom handlar om att inte ha råd med

Hjälper till. Faten Alatar kommer till Matmissionen ungefär en gång i månaden och hjälper sin mamma, som är medlem, med hennes inköp.

mat, att inte ha mat så att det räcker och tvingas prioritera bort mat till förmån för andra utgifter. Matfattigdom handlar också om att av ekonomiska skäl tvingas köpa näringsfattig mat.

– Människors förmåga att överleva är fenomenal. Det blir väldigt tydligt här. Att man utvecklar olika skills för att få tag i mat. Vi brukar säga att det är dyrt att vara fattig. Det går ju åt massor av tid och kraft att planera och jaga rabatter, säger Maria Kratz Larsen.

Värdighet och självkänsla

När Matmissionen drog igång i Malmö var de första medlemmarna personer som tidigare hade fått en matkasse gratis i veckan av Stadsmissionen. Där fanns farhågor att utgiften skulle bli en besvikelse. Men reaktionen blev den motsatta. Nu kunde de själva välja vilka varor de ville ha och utbudet var större. Och framförallt finns det en värdighet i att ta kontroll över sin egen ekonomi menar Maria Kratz Larsen. Den egenmakten betyder mycket för självkänslan.

På Matmissionen fick Maria Kratz Larsen även en annan insikt.

– Jag visste så klart som alla andra att det finns ett stort matsvinn i vårt samhälle, men det var först när jag startade upp den här butiken som jag förstod vidden av det. När det anlände pall efter pall efter pall med färsk fin frukt som annars hade slängts. Det var ett uppvaknande.

En förklaring till att det är så menar hon, är att livsmedelskedjorna medvetet överinköper varor så att det alltid ska se snyggt och generöst ut i hyllorna.

Butiken har kunnat öppnas tack vare huvudpartnern Kavlifonden och medgrundaren Willys, som genom ett treårigt partneravtal också bidrar med kunskande inom livsmedelshandling. Under dessa år kommer Willys och Skåne Stadsmission dessutom att undersöka möjligheterna att utveckla konceptet och på så sätt ge stöd till fler människor i utsatthet i Skåne.

Merjem Sadic är en av cirka 15 personer som i nuläget arbetstränar i butiken. Hon är ursprungligen från Bosnien, har tidigare bott i Qatar, talar fem språk flytande och vill utbildas till socionom.

– Jag har gått i terapi i flera år och ville se hur långt jag kommit i min utveckling. Här kan jag ta ett steg i taget. Och istället för att gå omkring och tänka på allt negativt som händer i världen kan jag vara här och bidra med något. Det ger mig hopp.

Idag har hon testat att sitta i kassan som hon upplever som en utmaning med tempot i mötet med kunden.

– Det utvidgar mitt stressfönster och det är precis vad jag behöver träna på.

Utbudet verkar obegränsat

Inne på lagret träffar vi Håkan Isaksson som är inköps- och logistikansvarig.

– Jag har precis gjort en beställning på tre pallar med wettexdukar, berättar han nöjt och fortsätter:

– När det är som mest får vi in runt 15 ton varor i veckan, det är 30 pallar. Och då måste jag ändå tacka nej till mycket som tyvärr hamnar på soppippen. Utbudet av mat som inte säljs verkar vara obegränsat, men vi kan inte hantera mer i nuläget. ▶

Matsvinn. - Jag visste att det fanns ett stort matsvinn i vårt samhälle, men det var först när vi startade upp den här butiken som jag förstod vidden av det, säger Maria Kratz Larsen, butikschef för Matmissionen i Malmö.

Alla varor som Matmissionen säljer är donationer från livsmedelsbutiker och producenter, och består av sådant som annars skulle gått till spillo, som överproduktion och varor med kort bäst före-datum.

Familjer från Ukraina

Det närmar sig stängningsdags när ett till synes uppjagat par i 30-årsåldern kommer in i butiken. Med sig har de ett litet barn i vagn och de plockar åt sig lite av varje i ett högt tempo.

De heter Victoria och Veniamin Tereshchenko och har flytt kriget i Ukraina. I början av mars gav de sig av från sitt hem i Kiev med sina barn Eleonora, 7 år och David, 1 år. Efter en besvärlig och otrygg resa genom Europa hamnade de till slut i Karlskrona den 10 mars.

- Vi kom först till Gdynia i Polen och där fick vi rådet att bege oss vidare till Sverige. Vi visste ingenting om Sverige, men de sa att det var tryggt här och att man kunde få jobb, förklarar

Victoria Tereshchenko på engelska.

Migrationsverket i Karlskrona slussade dem sedan vidare till en flyktingförläggning i Skara.

- Rummen var kalla och smutsiga och det var ibland 20 personer i varje lägenhet. Tydligt ägs den av en man som heter Bert Karlsson. Känner ni till honom? Så vi lämnade Skara, det gick inte att bo där, och åkte ner hit till Malmö på vinst och förlust. Och här fick vi husrum hos en privatperson.

På Skåne Stadsmission har man öppnat en mötesplats för familjer på flykt från Ukraina och det var där Victoria och Veniamin Tereshchenko fick tipset om Matmissionens butik.

- Vi har inte mycket pengar att leva för i månaden just nu och har inte råd att handla i vanliga affärer. Den här butiken håller oss flytande tills vidare, säger Victoria Tereshchenko.

TEXT: MAGNUS ERLANDSSON

FOTO: EMMALISA PAULY

Kommentar

Karin Rågsjö

vårdpolitisk talesperson (V)

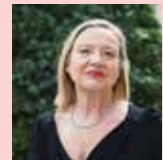

FOTO: AGNES STUBER

Matfattigdom har på senare år blivit ett begrepp i Sverige. Hur ska man tolka det?

- Att vi har fått en alldeles för hög tolerans mot misär. Att vi rör oss bakåt mot ett gammalt Fattigsverige. Antalet fattiga föräldrar ökar, fattigpensionärerna ökar, hemlösheten ökar. Det är en samhällsutveckling som går åt helt fel håll.

I reportaget säger en ur Matmissionens personal att han är chockad över hur dåligt ställt många pensionärer har det idag. Varför har det blivit så?

- En bidragande orsak är att pensionssystemet gjordes om. Att pensionen inte längre grundar sig på de bästa åren, utan på alla inkomster. Det drabbar de som haft en låg inkomst hela sina liv. Och särskilt utsatta är kvinnor som ofta varit hemma med barnen. Men också att vi har ett system som bygger på att man själv ska spara in till sin pension i olika privata försäkringar. Det är ett livsfarligt system.

Matmissionen ger även människor som står långt ifrån arbetsmarknaden möjlighet att arbetsträna. Finns tillräckligt med sådana möjligheter idag?

- Vi måste ha mycket bredare portar in på arbetsmarknaden än vi har idag. Inom många yrken råder det arbetskraftsbrist, exempelvis på undersköterskor - där borde det vara lättare att slussa in människor genom praktikplatser. Tyvärr har man slagit sönder Arbetsförmedlingen, och lösningar som Samhall blir en utslagningsmaskin och återvändsgränd.

I reportaget intervjuas ett par som flytt kriget i Ukraina. De är kritiska till standarden på flyktingförläggningen i Skara de hamnar på. Är svenska flyktingförläggningar generellt sätt i för dåligt skick anser du?

- Ja, och så har det varit sedan flyktingkrisen 2015. Vi anser att flyktingförläggningar bör drivas kommunalt eller av staten, inte av privata aktörer som bara vill tjäna pengar. Och är det privat måste det finnas statliga kontroller som ser till att de håller måttet.

Magnus Erlandsson

Piskan viner över utanförskapet

FOTO: ANNA DRÄVIK

Freddot Carlsson Andersson

Författare och bildkonstnär

Populärkulturen - love and hate in a beautiful combination. Modern tv kan, när den är som bäst, peka på strukturella mönster. Sådant som sker mellan raderna. En spegel riktad mot samtiden, plötsligt.

Jag känner stark sympati för en av deltagarna i senaste säsongen av SVT:s *Gift vid första ögonkastet*. Hon som grugar sig inför att berätta för sin nye man att hon ett år tidigare drabbats av en hjärnblödning och nu kämpar med hjärntrötthet. "Jag var lite rädd att det här skulle vara ett minus, att det skulle vara svårare för mig att hitta en partner."

Tänk om han blir avskräckt? Hennes rädsla säger mycket om den prestationsfixerade individualism vi lever i. Den som kommer med dubbla budskap. Ena handen visar upp en skylt med texten "Heja olika!". Den andra håller i piskan som viner över dem som av olika anledningar hamnat utanför. Duger vi verkligen som vi är?

Efter min senaste bok *B-laget - rapport från ett utanförskap* har jag fått mängder av meddelanden och mejl från personer som känner igen sig, det hade kunnat vara deras liv jag skrivit om. För ja, vi är många som hamnat utanför. Många som hoppar runt mellan tillfälliga jobb utan långsiktig försörjning. Många som blivit arbetslösa, långtidssjukskrivna och utförsäkrade. Människor som inte vill något annat än att arbeta och "göra rätt för sig". Senast jag tittade hade Facebook-gruppen Försäkringskassanupproret över 73 000 medlemmar. Det säger något.

För den som en gång fallit ur systemet är det svårt att ta sig tillbaka. Tröstlösa loopar, som flugor runt en taklampa. Runt, runt. Väl utanför blir du dessutom miss-tänkliggjord, du ses som en tärande bidragstagare. Som en presumtiv fuskare. Samtidigt som vi blir allt bättre på att prata om psykisk ohälsa - tre av fyra svenskar

har sådan erfarenhet - så frodas alltjämt synen på dem utanför som en belastning.

Om populärkultur kan användas som samtidsspegel ger det nu så bespottade begreppet normkritik en ännu tydligare bild. Spegeln vänds här helt om och vi får syn på grumliga normer och föreställningar, dolda i konventionerna. Den sista som upptäcker havet är fisken.

Ena handen visar upp en skylt med texten "Heja olika!". Den andra håller i piskan som viner över dem som av olika anledningar hamnat utanför.

Konceptet UUA, Universell Utformning av Arbetsplatser, hjälper oss att se hur det hade kunnat vara om vi organiserade saker och ting på ett annat sätt. Om vi i stället för att fokusera på "avvikarna" utformade arbetslivet så att det skulle passa så många som möjligt - då skulle det ju inte behövas anpassningar. Det är lätt att undra: vem är det moderna samhället egentligen anpassat för? Vem trivs i aktivitetsbaserade kontorslandskap utan vare sig dörrar eller fasta rutiner, utan tid och rum för eftertanke? Där gränserna mellan arbete och fritid suddas ut, där du ska hålla många bollar i luften och ständigt vara uppkopplad och nåbar. Samtidskrav som kan få vem som helst att vackla, oavsett sjukdomsbild eller grad av normbrytande funktionsvariation.

Hur skulle ett samhälle se ut där alla får plats, utifrån sina förutsättningar? För nej, det finns ju inget B-lag. Det bara känns så.

I mörka tider som denna: det stora i det lilla. Naturen och gemenskapen. Musiken och litteraturen.

Beslut fattade under rädsla. Vapenskrammel och upprustning kan aldrig leda till fred.

Vart fjärde bibliotek har lagts ner sedan 1998.

435

svenska bibliotek har lagts ner sedan 1998. Det är vart fjärde bibliotek. 14,4 miljoner böcker har slängts eller sålts från folkbiblioteken sedan 1998. *Källa: Tidningen Vi*

1/3

av koldioxidutsläppen i Sverige står industrin för. Att satsa på exempelvis koldioxidfri ståltillverkning är därför ett effektivt sätt att minska vår klimatpåverkan på. *Källa: Naturvårdsverket*

13

miljoner kronor fick vårdjätten Capios högste chef Pascal Roché i lön förra året. *Källa: Välfärdsbolagens årsredovisningar*

16

olika personer hjälper i genomsnitt en äldre inom hemtjänsten under två veckor. Uppskattningsvis har 140 000 personer gått ner i arbetstid eller slutat arbeta för att ta hand om sina anhöriga. *Källa: LO*

Trängsel i skolkön

En busschaufför som vill ställa sitt barn i kö till en skola får ett helt annat svar av rektorn än om det är en advokat som mejlar. Detsamma gäller om Fatima hör av sig, jämfört med Anna.

En ny studie från Uppsala universitet av forskaren Jonas

Larsson Taghizadeh visar att elevernas köplats beror på föräldrarnas yrke och bakgrund. Högutbildade föräldrar med svenska namn fick oftare höra att det fanns god chans för barnet att komma in medan lågutbildade med utomeuropeiska namn möttes av ointresse.

Jonas Larsson Taghizadeh menar att ett mer centraliserat antagningssystem skulle vara en lösning.

SÄG VAD DU TYCKER - VINN EN BOK!

Skriv till oss och ge din synpunkt om det här numret av Rött. Vad tycker du var bra? Vad var mindre bra? Vad skulle du vilja läsa om i kommande nummer? Adresser hittar du på sidan 2.

Du kan vinna *Girig-Sverige*, *Jag har torkat nog många golv* eller *Experimentet*. Se recensionerna på sidan 36.

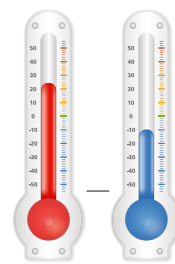
Förra numrets vinnare blev Gunnar Creutz, Floby, Mattias Olsson, Norsborg och Natasja Bergström, Stockholm.

Tips!
Rött kommer även ut som taltidning. Ladda ner på vansterpartiet.se/rott

61 kr

per vuxen och dag får en ukrainsk flykting från Migrationsverket. *Källa: Sveriges radio*

Vi tar tempen

Röd och het eller blå och kall? Vem hamnar på plus och vem på minus? Rött vet!

+27 Den franska lyxdrottningen tyckte man borde ge folket kakor när de var missnöjda. Och missnöjd var vår tids Marie Antoinette, Ebba Busch, när hon stod i galastass och Kakan Hermansson vägrade släppa in henne på ELLE-galan. Årets godaste Kaka!

+12 Christian Smalls och hans arbetskamrater har lyckats bilda den första fackföreningen på Amazon i USA. Efteråt sa Smalls: "Vi vill tacka Jeff Bezos för att han åkte ut i rymden, för medan han var där uppe, värvade vi arbetare".

-5 Så har Sverige ansökt om Natomedlemskap. Minst av alla ville försvarsminister Peter Hultqvist vara med. Men i välkänd socialdemokratisk anda greppar han nu partikamraternas händer när de dansar runt maktstången och sjunger nästan samstämmigt: "Vi kan dansa andra hållet, andra hållet, andra hållet..."

-20 Allt är glömt? Diktatorn Ferdinand Marcos son blir president i Filippinerna med ballonger, partyskampanj och artistnamnet Bongbong. Varför hänga läpp över det som varit; högerns motstånd mot 8 timmars arbetsdag, allmän rösträtt och utförsäljning av skola, vård och beredskap. Nej "Kom allihopa nicke-docka med oss, dansa loss, sing-a-long, rena rama dingdong!" - Förlåt Bongbong!

System Koll

Hej Yomn Kadoura!

FOTO: PRIVAT

Vill kunna lita på sitt parti

Vi säger hej till en nybliven medlem, Yomn Kadoura!

Varför gick du med i V?

- Jag blev medlem eftersom jag tycker att partiet försvaret det öppna samhället,

och arbetar bra mot rasism och för jämlikhet. Jag tycker också att Vänsterpartiet är det enda riksdagsparti som står upp för mänskliga rättigheter åt alla, även för folket i Palestina.

- Sen står partiet för vad de säger också. Det är viktigt för mig, att kunna lita på mitt parti.

Vilka är dina hjärtefrågor?

- För mig är det jämlikhet och jämställdhet. Jag är feminist, antirasist och emot islamofobi, då är Vänsterpartiet det enda rätta.

Senast idag var jag ute och delade ut flygblad.

Hur engagerar du dig utöver ditt medlemskap i V?

- Jag är en klassisk vänsteraktivist, senast idag var jag ute och delade ut flygblad här i området. Jag pratar gärna med människor om politik och jag brukar vara med och ordna aktiviteter på Vänsterns hus här i Malmö. Där är jag till exempel

Personligt

Ålder: 52 år

Bor: Rosengård i Malmö

Familj: Tre barn: 23, 19 och 9 år

Sysslar med: Jobbar hos en av Arbetsförmedlingens leverantörer

Läser: Folkviljan och Sydsvenskan, skönlitteratur läser jag mest på arabiska. Mina favoritförfattare är Abdul Rahman Munif och Ahlam Mosteghanemi

Fritidsintresse: Promener och så klart att vara med barnen

sammankallande i vårt utskott Arabiska vänstern.

Martin Thåström

Ny medlem

GÖR KAKA PÅ ZUCCHINI

De flesta har ätit morotskaka någon gång, men få vet att det går att göra en lika utmärkt och saftig kaka på zucchini!

Zucchinikaka, ca 22 bitar

- 1 msk smör
- 3 ägg
- 3 dl strösocker
- 4 dl vetemjöl
- 2 tsk kanel
- 2 tsk bakpulver
- 2 tsk vaniljsocker
- 1 tsk salt
- 2 dl matolja
- 4 dl riven zucchini, ca 1 normalstor zucchini
- 2 dl grovhackade valnötter (valfritt)

Frosting:

- 100 g rumsvarm färskost
- 50 g rumsvarmt smör
- 3 dl florsocker

- Sätt ugnen på 175 grader. Smörj en form, cirka 20x30 cm.
- Vispa ägg och socker så det blir fluffigt.
- Blanda vetemjöl, kanel, bakpulver, vaniljsocker och salt i en separat bunke.
- Riv zucchini, krama ur vätskan och mät upp 4 dl.
- Blanda i matoljan i äggvispet, vispa därefter i mjölblandningen och avsluta med att vända ner zucchini och eventuella valnötter.
- Fyll formen och baka mitt i ugnen i 35-40 minuter. Känn med en stick eller gaffel att kakan inte är kladdig i mitten.
- Vispa ihop ingredienserna till frosting med elvisp. När kakan helt svalnat kan du bre ut frosting. Toppa eventuellt med bär.

Annons

VÄNSTERNES VETTIGA VECKOTIDNING

45 KR/MÅN

SKANNA KODEN

DIN VÄN I VALRÖRELSEN

Flamman

Kriget visar Putins antigender-politik

Hur hindrar vi att våldtäkt används som vapen i krig? Och hur stöttar vi bäst de kvinnor som är på flykt? Rött har träffat två representanter från organisationen Kvinna till Kvinna.

Grymheterna i bilderna från Butja och Mariupol får oss att tappa andan. Civiltbefolkningens lidande är så oerhört, och mycket av våldet är direkt riktat mot kvinnorna. Grova våldtäkter ser fortfarande ut att vara en del av krigets dystopiska dramatik.

Organisationen Kvinna till Kvinna bildades just i protest mot våldtäkterna i krigen på Balkan på 1990-talet och arbetar för att det sexuella våldet ska prioriteras högre när det gäller krigsbrott, eftersom det är avgörande för att stärka kvinnors rättigheter i krig och konflikter.

Synen har ändrats

Abigail Booth och Oksana Potapova från Kvinna till Kvinna är ändå inte uppgivna utan menar att synen på våldtäkt i krig faktiskt har ändrats.

– Om man jämför med andra krig så har grymheterna i Ukraina rapporterats mer i media, och framför allt sociala medier, än tidigare. Informationen sprids snabbare. Även om man tittar på andra världskriget så såg vi civila offer och våldtäkter mot kvinnor, men på den tiden räknades det som en ofrånkomlig del av kriget. Nu har vi ändå ett annat synsätt. Nu ser vi våldtäkterna som de illdåd de är. På det sättet är det ett steg framåt, säger Abigail Booth.

– Vi arbetar självklart för att detta inte ska hända alls, och för att få rättvisa, att de här krigsbrotten ska behandlas seriöst, att förövarna ställs inför rätta och döms. Mer resurser krävs, för att dokumentera vad som händer för att kunna leda det i bevis. Vi har också internationella fall där våldtäkt som ett vapen i krig har erkänts, och där lagstiftningen har förbättrats. Men mycket arbete återstår att göra.

Föreställning om rysk suveränitet

Oksana Potapova betonar att de sexuella övergreppen inte har en enkel könsdimension utan att det finns flera perspektiv.

– Inne i Ukraina får vi del av många samtal som ryska soldater har med sina anhöriga och det är inte ovanligt att ryska kvinnor stödjer sina män, eller bagatelliserar när de berättar att de våldtar ukrainska kvinnor.

– Det bryter mot idén att enbart män skulle vara inblandade och enbart män skulle stödja övergreppen. Det handlar inte bara om kön utan om etnicitet och nation, föreställningen om rysk suveränitet över Ukraina. Där betraktas kvinnors kroppar som en del av den ukrainska nationen, så när ryska soldater våldtar ukrainska kvinnor våldtar de inte bara enskilda kvinnor utan den ukrainska nationen, säger Oksana Potapova.

”Nu ser vi våldtäkterna som de illdåd de är.”

Kvinna till Kvinna

Kvinna till Kvinna grundades 1993 som en reaktion mot våldet mot kvinnorna i krigen på Balkan. Organisationen verkar för kvinnors rättigheter i 20 länder och stödjer över 150 kvinnorrättsorganisationer runtom i världen.

Abigail Booth är regionchef i Södra Kaukasien och Ukraina, arbetar från Malmö med lokala kvinnoorganisationer i Ukraina med allt från HR till fundraising.

Oksana Potapova är kvinnorrättsaktivist och ny programutvecklare i Ukraina. Växte upp i Donbass, har bott i Kiev i många år, där familjen och hennes syster är kvar. Hon lämnade Ukraina i februari, men står i nära kontakt med aktivister hemma. Bor nu i Berlin.

Arbetar mot våld. Abigail Booth och Oksana Potapova från Kvinna till Kvinna.

Vladimir Putin hänvisar ofta till just "moderlandet" Ryssland. Vad innebär den här chauvinistiska retoriken, i kontrast mot den våldsamma praktiken?

– Jag tror att vi alla som feminister kan göra mer genom att skapa uppmärksamhet för sambandet mellan föreställningar om nation, chauvinism och könsbaserat våld. Vad än Putin kallar sitt land står det allt mer klart att hans politik är präglad av anti-genderpolitik. Våld mot kvinnor i hemmet hindras inte rättsligt, hbtq-rättigheter motarbetas i Ryssland, liksom fri abort, säger Oksana Potapova.

Hur reagerar ni på de rapporter som kommit bland annat från polisen om att människohandlare, men även enskilda män, försöker plocka upp kvinnor och barn vid ankomsten till Sverige?

– Vi vet att det både finns individer som erbjuder husrum och mat mot sexuella tjänster och organiserad sextrafficking, där utländska kvinnor, från Ukraina men även andra länder, förs till Sverige med löften om arbete, men när de anländer tvingas de in i prostitution istället. Eftersom kvinnor ofta är utsatta för fattigdom och i utsatta situationer kan det vara svårt att ta sig ur ett sånt beroende, inte minst när du är i ett främmande land och inte vet vart du kan vända dig. Ukrainska kvinnor är ju lagligt i Sverige så det är ändå lättare för dem än andra flyktingar att vända sig till polisen, menar Abigail Booth.

Oksana Potapova förklarar att det är viktigt att visa världen vad bättre immigrationspolitik innebär och att det mottagande som ukrainska flyktingar får tillgång till verkligen ska gälla alla flyktingar oavsett bakgrund.

– Jag hoppas också att de ukrainska flyktingarna själva ska bli en del av främjandet för en bättre migrationspolitik. Vad som händer annars är att den här situationen kan ställa flyktingar mot varandra.

– Det behövs också en ökad medvetenhet om att kvinnors utsatthet ökar när de också är ekonomiskt utsatta, fortsätter hon.

– De som flyr från Ukraina nu är ju kvinnor och barn, utan partner, men ibland även med mormor eller farmor. Utan att ha ordentlig hjälp med barnen kan inte kvinnorna söka arbete och börja ett nytt liv här, så att få del av välfärdssystemen med hjälp till förskola, skola och äldreomsorg är också mycket viktigt. Kvinnor som lämnar Ukraina och är här vill inte vara offer, de vill fortsätta vara politiska subjekt. De vill fortsätta vara verksamma i samhället på samma sätt som de var verksamma hemma i Ukraina.

– Det är väldigt viktigt för länder som tar emot flyktingar från Ukraina att respektera deras agens. Jag har kontakt med många flyktingar nu som vittnar just om det, att det avgörande är hur mycket solidaritet mottagarlandet visar de som kommer, inte bara nödhjälp, avslutar Oksana Potapova.

TEXT: ÅSA MATTSSON

Elena Ernman i barnens rum med Natalia som nyligen flytt södra Ukraina.

Ukraina är långt borta och nära

Elena Ernman välkomnar och fixar för ukrainare som hamnar i Väsby. Humanitära hjälpen ordnar gympadojor och lego, och hämtar vid färjan om det behövs.

Elena Ernman har egentligen inte tid att prata. Mobilen ringer i ett och alla rycker i henne. Men eftersom det gäller en intervju om volontärsarbetet hon leder i Väsby's humanitära hjälp till Ukraina gör hon rum i kalendern.

– Det är viktigt att prata med media, säger hon när vi ses några dagar senare.

– Allra helst nu när kriget i Ukraina börjar normaliseras och lusten att hjälpa går in i ett nytt skede.

På volontärgruppens Facebooksida rasslar det in förfrågningar och meddelanden som kräver brandkårsutryckningar: vem kan hämta ett äldre par vid Nynäshamnsfärjan halv två imorgon och köra dem till Migrationsverket? Johanna L svarar att hon kan hjälpa till.

Mobilen ringer oavbrutet

Vi sitter i Elena Ernman's vardagsrum, en trea där hon bor med man och två små barn. Hon ursäktar röran och bjuder på te. Hunden Ricky och två katter sniffar nyfiket runt mina ben.

Hårdrock-jingeln på Elena Ernman's mobil ringer igen. Efter ett kort samtal på ryska berättar hon om en ukrainsk familj som Facebookgruppen ordnat boende åt.

– Tre av sex är blinda.

Hon pekar på ett par kartonger ovanpå köksskåpen.

– Så vi har samlat ihop pengar och köpt en multikokare. Du stoppar allt i kastrullen och sedan kokar den maten.

Det har gått tre månader sedan den ryska invasionen av Ukraina inleddes.

– Jag mådde psykiskt dåligt då, berättar Elena Ernman.

För att bearbeta sin oro och ångest skrev hon ner en mar-dröm hon hade. Det blev en dikt. Hon visar den på mobilen:

Pilen träffar bröstkorgen – smärtan går ej att undvika, förståelsen kryper i ögonblicket, börjar dikten.

Behövde agera

Då, när kriget var ett faktum, träffade hon vid busshållplatsen ukrainare som bor i Väsby. De pratade om situationen.

– Vi behövde demonstrera, berättar hon.

Elena Ernman bestämde sig för att starta gruppen Väsby's humanitära hjälp till Ukraina.

– Man tänker snabbt och måste agera, hjärnan befinner sig i kriget.

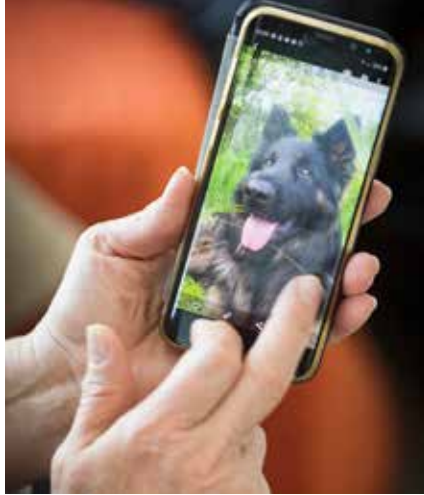
Sagt och gjort, de började samla in förnödenheter: kläder sorterades, packades och skickades iväg.

– Plötsligt hade vi så mycket kläder att vi inte klarade av att sortera allt.

Det blev krismöte med kommunen. Vilket ledde till att Skopan, en secondhandbutik i Upplands Väsby, tog över insamlingen.

– Istället kan vi nu ge ukrainarna presentkort på Skopan som ger dem de kläder de behöver.

I Upplands Väsby finns 300-400 ukrainska flyktingar som kommit via EU:s massflyktsdirektiv i maj månad. Men kommunen får knappt någon hjälp från staten, utan förlitar sig på samarbetet med volontärerna vad gäller alltifrån boende och kläder, till skolmaterial och psykologhjälp. ▶

Fakta

En person som fått uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet har rätt att få hjälp med: kost och logi, att arbeta, söka grundläggande vård, skolgång för barn och visst ekonomiskt bistånd.

Regeringen har tagit fram förslag på åtgärder för att få en jämnare fördelning över landet av boendeplatser för skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft 1 juli 2022.

Källa: Migrationsverket

– I många kommuner görs ingenting alls. I Upplands Väsby är det inte så, säger Elena Ernman.

Hon kallar det social sammanhållning, och tror att många bryr sig för att de själva har erfarenheter av konflikter.

– Här finns polacker och finnar med kopplingar till krig. Eller så har man ukrainska vänner och vill hjälpa till.

Behov saknas inte och Facebookgruppen fungerar som kontaktnätverk.

– Någon skickar bilar till Ukraina för att hämta folk, en annan söker ekonomiskt stöd för att få fram skyddsvästar.

Väsby's humanitära hjälp till Ukraina har över 1 900 medlemmar. På Facebook skriver Anna W att en nyanländ 60-årig man behöver ett par gympaskor i storlek 41, medan Mikael H upplyser om att tandvård för barn är gratis om man har ett LMA-nummer från Migrationsverket. En liten kille har fått lego och ler, medan Marlene erbjuder gratis zumba för barn och vuxna. Svenska bokstäver blandas med kyrilliska skrivtecken.

Men volontärsarbete är riskfyllt också, och slutar inte alltid bra.

– Vi samlade ihop flera ton hundfoder och sökte någon som kunde smuggla in det i Ukraina. Flickan jag kontaktade för att föra in hundfodret dödades igår, hittades ihjälskjuten i sin bil med hundfodret, berättar Elena Ernman.

Lämnade södra Ukraina

Vid bordet hos Elena Ernman sitter också Natalia, som bor hos familjen sedan ett par månader. Hon lämnade Kryvyj Rih i södra Ukraina när striderna kom närmare. Hon är pensionär men hjälper nu Elena Ernman med barnen och volontärsarbetet.

Natalia har två söner som bor och jobbar i Sverige sedan flera år tillbaka. Men de bor själva trångt. Det är första gången hon är i Sverige.

– Jag gillar Sverige, att det finns grönområden, att luften är ren. Människor är snälla och hjälpsamma, säger Natalia.

Elena Ernman, som kom till Sverige från Sankt Petersburg 2010 och har släkt i Ukraina, tolkar.

– Och jag gillar att jag hamnade i en bra familj, säger Natalia och skrattar.

Saknar sitt hem

Hon berättar att hon saknar sin man och hunden Sem. Att hon längtar efter sin trädgård och odlingar.

Hon visar bilder på mobilen: blommande tulpaner och liljor i välordnade rabatter vid huset där hon bodde. Det ser ut som en villaträdgård i en svensk stad. Sedan en film när mannen rastar schäfern på fälten runt Kryvyj Rih.

– Min man är kvar, säger hon. Han vågar inte lämna hunden.

Det ringer på mobilen. Hon reser sig ur fåtöljen och tar samtalet. Kryvyj Rih är långt borta och nära.

Efter en och en halv timmes prat nonstop vill Elena Ernman, Natalia och Ricky ut från lägenheten. Ut och röra på sig, skingra tankarna. Vi går ut med hunden, precis som hemma i Kryvyj Rih.

– Natalia vill inget hellre än att återvända, säger Elena Ernman.

Till sin man och Sem. Till Ukraina.

TEXT: GERT LUNDSTEDT

FOTO: HASSE HEDSTRÖM

Vad menas egentligen med...

Reproduktivt arbete

Ingen kvinnokamp utan klasskamp – så heter det i slagordet. Men hur menar vi egentligen att feminismen och socialismen hänger ihop?

Frågan i sig kan förstås tyckas fel ställd. Varför inte bara säga: vi bekämpar två förtryck, som beror på två system: patriarkatet och kapitalismen? Gott och väl, men då får man nog också ge upp på tanken att feminism och socialism har en särskild relation till varandra, mer än vilka två andra ideologier som helst.

Om vi menar allvar med att kvinnokamp och klasskamp är två sidor av samma mynt måste vi ta det ett steg längre: vi måste ge en förklaring av hur och varför de förutsätter varandra.

Det är också vad de feministiska teoretiker som utvecklade den så kallade sociala reproduktionsteorin försökt sig på. Själva begreppet social reproduktion återfinns redan hos Marx och grundidén är enkel. Samtidigt som vi producerar måste vi hela tiden också (re)producera de förutsättningar, materiella såväl som samhälleliga och kulturella, som krävs för att produktionen ska kunna äga rum. Annars kan, som Marx formulerar det, ”minsta barn fatta att en nation är dömd att gå under”.

När tänkare som Lise Vogel och Silvia Federici plockade upp begreppet ville de undersöka hur kapitalismen organiserar arbetet med denna reproduktion, och vad det visar om sambandet mellan kvinnoförtrycket och det kapitalistiska systemet.

Måste finnas arbetare att exploatera

När vi pratade om skillnaden mellan arbete som skapar mervärde för kapitalet och sådant som inte gör det såg vi att kvinnligt kodat arbete tenderar att vara just improduktivt. Detta betyder alltså inte att det är mindre nödvändigt för systemets existens. Kapitalismen som system är visserligen inte ute efter annat än vinst och mervärde. Men: innan något arbete kan skapa detta mervärde och vinst, som kan exploateras,

så måste det förstås finnas faktiska, levande arbetare att exploatera. Kort sagt: det måste födas och uppfostras, utbildas och vårdas människor.

Rent hypotetiskt kan detta förstås ombesörjas. Det enda viktiga för kapitalismen är att det sker och att det sker så billigt som möjligt. I praktiken vet vi förstås hur det ser ut: allt från barnafödande till vård, omsorg och uppfostran tenderar att falla på kvinnor, och det utförs antingen obetalt i hemmet eller som en del av den offentliga sektorn.

Ett effektivt sätt att organisera reproduktion

Allt tyder alltså på att detta är ett rätt effektivt sätt för kapitalet att organisera reproduktionen på.

För det första är arbete svårare att organisera ju mer osynligt det är. Här kan exempelvis kampen för daghem och föräldraförsäkring ses som konkret klasskamp – en kamp som synliggjort både nödvändigheten av och villkoren för det reproduktiva arbetet, genom att föra fram och politisera det arbete som historiskt utförts i hemmet obetalt.

För det andra för att kapitalismen har en milleniegammal ideologi om könsskillnader och underordning att falla tillbaka på. Liksom med rasismen är kapitalismen inte ursprung till, men den utnyttjar och omformar existerande förtrycksordningar för sina syften. Ju mer arbete kan organiseras utifrån sådana naturliga skiljelinjer, desto lättare blir det att kontrollera.

Till ideologins roll, i det här fallet och mer generellt, för att bevara de härskande klassernas makt kommer vi att återkomma i nästa nummer.

SAM CARLSHAMRE

Vårdbiträdet som vägrade blunda

Tre chefer på Attendo åtalas för brott mot meddelarfriheten efter att de försökt tysta visselblåsaren Stine Christophersen när hon larmade om vanvård på äldreboendet.

På hemsidan utlovade vårdbolaget Attendo att de hade en avancerad och trygg covidvård. I själva verket blev alltfler av de gamla svårt sjuka och dog på äldreboendet Sabbatsbergsbyn i Stockholm där Stine Christophersen arbetade. Hon var ensam på natten med 11 gamla; sjuka och ännu friska blandade. Eftersom smittan var ny fanns det knappt skyddsutrustning och det saknades personal att ersätta sjukskriven personal med. Många i personalen blev också smittade och Attendo lät utbildad personal gå in på avdelningar med covid utan att ens gå igenom basala hygienrutiner med dem. En del av dem fick inte ens veta att det fanns covid på avdelningen de skulle jobba på förrän de stod inne på avdelningen. De hade aldrig satt sin fot i vården tidigare och nu skulle de ersätta erfaren personal, med minimibemanning.

– Som enhetschef på ett äldreboende är det att sprida smittan medvetet kan jag säga, det är helt bortom allt förstånd att inte gå igenom basala hygienrutiner och hur man använder skyddsutrustning innan man sätter in en människa på avdelning med en dödlig smitta, säger Stine Christophersen.

Hon och de andra i personalen fick använda samma munskydd i flera dagar eftersom det var sådan brist.

– Vi spritade av munskydden och hängde dem på tork på krukväxter.

När Rött träffar Stine Christopherson har det gått två år sedan skandalen briserade som skakade Vårdsverige.

– Det man ångrar i livet är ju de gånger där man har svikit, där man borde ha stått upp för dem som var svaga. De misstagen man har gjort, dem får man leva med. Och när covidpandemin bröt ut så var jag väl medveten om att om jag inte står upp för det här nu, då kommer jag att få leva med det här resten av mitt liv, säger Stine Christophersen.

– Den personliga utvecklingen i mig föll olyckligt ut för Attendo kan man säga!

Det man ångrar i livet är ju de gånger där man har svikit.

Blev radiodokumentär

Nyheten hamnade först i Expressen och Stine Christophersen, som framträdde med namn, fick en erinran under ett möte med de tre chefer som nu åtalas. Hon spelade in mötet med sin mobil, och det resulterade i en dokumentär i P1. Resten är historia. En mediestorm blåste upp som till

- Det är väldigt svårt att försvara sig mot de här starka systemen med enorma resurser, säger visselblåsaren Stine Christophersen.

Stine Christophersen

Ålder: 44 år

Bor: Lägenhet i Vasastan i Stockholm.

Familj: Lever själv med katten Bullen

Arbete: Jobbade på äldreboendet Sabbatsbergsbyn i Stockholm i tolv år, fram till mars i år

Gör nu: Har blivit anställd på Stadsmissionens flyktingmottagning och ordnar boende åt flyktingar från Ukraina. Skriver krönikor i tidningen Arbetaren

Övrigt: 2021 blev hon Årets visseblåsare och har även fått SAC Syndikalisternas Civilkuragepris

Förändring. Stine Christophersen vill få bort marknadsvärden.

slut fick Martin Tivéus, VD för Attendo, att be Stine Christophersen om ursäkt offentligt. Han gav henne blommor och sa att det här inte skulle upprepas och utlovade dessutom en uppförandekod.

Uppförandekoden väntade företaget dock med att lansera tills mediastormen hade lagt sig. Den består av 10 punkter. Den tionde punkten är: "Vi värnar om företagets tillgångar och anseende."

– På vilket sätt ska det innebära att det här inte händer igen? Det är ju en skärpning av lojalitetsplikten! Det är inte ett företag som rannsakar sig själv! utbrister Stine Christophersen.

Själv slutade hon på Sabbatsbergsbyn i mars i år.

– Det som har gjort att jag ändå har kunnat jobba kvar är att konflikten är med bolaget Attendo, inte med mina kollegor. Och de gamla människorna som jag hjälpt har ju varit lyckligt ovetande om det här och uppskattade mig för att jag kan bre en macka och hjälpa dem hitta till toaletten.

Fanns rädsla

När Stine Christophersen tog upp med sina arbetskamrater att de borde anmäla gemensamt fick hon ofta höra: men det är ingen idé, Attendo vinner alltid, vi kommer bara att råka illa ut.

– Systemet bygger på att man slickar uppåt och sparkar neråt. Jag var också rädd för det, att folk skulle vända sig emot mig i skräck för att det här

skulle dra in dem och hota deras situation. En Attendochef har tidigare polisanmält anställda och jag har hört från andra vårdbiträden att de blivit hotade med att bli anmälda för förtal eller brott mot lojalitetsplikten.

– Det är väldigt svårt att försvara sig mot de här starka systemen med enorma resurser. De är gränslösa i sin framfart. Attendo kunde nu inte öppna den här covidavdelningen, som de tänkte skulle ge intäkter på en miljon i månaden, på grund av mitt avlöjande. Det är klart att jag var jätterädd för att de skulle stämma mig.

Inte en kugge i systemet

Stine Christophersen är uppväxt hos antroposoferna i Järna utanför Stockholm, och gick på Örjanskolan, den mer traditionella Waldorfskolan i området.

– Med min Waldorfbakgrund kan jag säga att jag inte lärde mig att vara en kugge i systemet, att jag inte känner att jag behöver respektera någon på grund av en titel. Även fast jag är längst ner så behöver jag inte respektera någon som är högre upp om inte den gör saker som jag respekterar.

Nu ställs ändå tre Attendochefer inför rätta och åtalas. De det gäller är en chef från Stine Christophersens enhet på äldreboendet, de två andra är en regionchef och en HR-specialist från huvudkon-toret.

"Systemet bygger på att man slickar uppåt och sparkar neråt."

Ordnar boende. Idag arbetar Stine Christophersen med mottagning av flyktingar från Ukraina.

Vad betyder det?

– Jag tycker att det är jätteviktigt att det här görs så att vi kan få en klarhet i vad som gäller ifråga om rätten att påtala missförhållanden, men personligen hade jag hellre sett att det var företaget Attendo som skulle ställas till ansvar. Problemet är ju den kultur Attendo har byggt upp under många år och tjänat enorma pengar på, som har spridit sig som pesten i hela vård-Sverige, och som har drabbat patienter och personal.

– Jag tycker att det här förfarandet ger Attendo möjlighet att krypa undan: det var inte vi, det var bara tre enstaka dåliga medarbetare. Det är inte sanningen. Ibland får man dock ta en lite annan väg för att få det resultat man vill ha, menar Stine Christophersen.

– Jag hoppas förstås att de ska bli dömda och att det ska bli tydligt för alla mellanchefer som utför smutsjobbet åt de stora vårdbolagen att det har ett pris att frånsäga sig sin moral för pengar. De som tar ifrån oss vår yttrandefrihet, tvingar oss att jobba under undermåliga villkor, de som gör karriär på andras bekostnad, de som får bonusar för att tvinga oss andra att springa fortare och äventyra säkerheten för patienterna.

– Sen hoppas jag förstås att hela systemet med marknads-vård får en knäck. Företaget ljög om den vård de påstod att de gamla fick på sin hemsida och i mejl till de anhöriga. Jag hoppas att folk börjar fundera över vad de faktiskt gör som människor, och väljer att inte ta de här jobben. För Attendo tar sina varma gulliga händer ifrån en, som hänt nu i det här fallet. Nu står de här cheferna där ensamma med skammen.

Kommunal vill ju ha en Lex Stine där man klargör var meddelarskyddet slutar och lojalitetsplikten börjar. Hur ser du på det?

– Jag skulle ju önskat att Kommunal inte gått med på att skriva in lojalitetsplikten i kollektivavtalet överhuvudtaget, jag har svårt att se logiken i att ha en sådan klausul i personalens anställningsavtal. Det är ett grundfel från start. Men det är klart att jag önskar att den blir förbjuden. När man jobbar i vård och omsorg ska man alltid ha lojalitet mot patienterna, oavkortat!

Det känns som att du är väldigt politiskt medveten nu, men var du det innan det här hände?

– Jag var överhuvudtaget inte politiskt medveten. Precis som många andra vårdbiträden och andra på golvet har jag haft en känsla av att det där med politik ändå inte är något jag kan påverka, utan det sker över mitt huvud. Men när det här hände insåg jag att det faktiskt spelar roll vad man tycker och gör och nu är jag väldigt politiskt engagerad. Och har satt en jäkla fart för att sätta mig in i saker och kunna vara med och förändra.

Hon fortsätter:

– Jag har också blivit svensk medborgare för ett par veckor sen, jag var ju dansk tidigare, så nu får jag rösta i riksdagsvalet också. Jag hoppas att jag kan inspirera andra både att visselblåsa och engagera sig politiskt.

TEXT: ÅSA MATTSSON

FOTO: AGNES STUBER

Läxhjälp på Arabiska Vänsterns språkkafé

I Vänsterns hus i Malmö sjuder det numera av aktivitet. Efter en vinter med restriktioner är intresset för politiska aktiviteter, studiecirklar och aktivism högre bland medlemmarna än på länge.

Ett av föreningens mest aktiva utskott är Arabiska Vänstern. Att nå ut till den stora arabisktalande minoriteten är ett viktigt mål för stadens partiförening, och ett av deras sätt att göra det är språkkaféet de driver. Här kan den som har arabiska som modersmål men behöver stärka sina kunskaper i svenska möta andra. Det erbjuds läxhjälp, översätts kampsånger som *Bella Ciao* och *Vi bygger landet*, det bjuds på kanelbullar och atayef.

- Såna här aktiviteter är viktiga för att bygga relationer och god stämning. Det är en styrka för vår förening att kunna verka på flera språk, säger Anfal Mahdi, föreningssekreterare på Vänsterpartiet Malmö.

Yousef Kaddoura, Naif Alajdi och Zakaria Abdalla.

FOTO: ANFAL MAHDI

HAR NI NÅGOT PÅ GÅNG I DIN FÖRENING?

Skicka tips till martin.thastrom@vansterpartiet.se för att synas i Landet runt!

6 timmars arbetsdag kan bli verklighet i norr

I Norrbotten är en sex timmars arbetsdag inte bara en dröm utan kanske faktiskt på väg att bli verklighet, åtminstone inom hälso- och sjukvården.

Regionstyrelsen föreslog att Vänsterpartiets motion om att förkorta arbetstiden till sex timmar inom regionens kvinnodominerade verksamheter skulle avslås, men resultatet blev istället att förslaget ska utredas för att sedan tas upp igen.

- Nästan hälften av alla arbetarkvinnor jobbar deltid. Att låta exempelvis vårdanställda gå ner i arbetstid, med bibehållen lön så klart, är bland de bästa politiska insatserna för jämställdheten. Det kommer till rätta med att många kvinnor måste jobba heltid för att klara av livspusslet, och dessutom skulle det betyda friskare och bättre återhämtad personal, säger Glenn Berggård, oppositionsråd i Region Norrbotten.

FOTO: AGNES STUBER

Historiskt nationellt handslag i Gävle

På ABF:s folkbildningsfestival Ordet Fritt genomförde Nooshi Dadgostar och ABF:s förbundssekreterare Annica Dahl ett så kallat nationellt handslag. En symbolik för att stärka samarbetet mellan ABF och Vänsterpartiet.

ABF, Arbetarnas bildningsförbund, erbjuder studiecirklar och kurser, och i flera städer sker redan samarbeten med lokala partiföreningar. I sitt tal uppmanade Nooshi alla vänsterpartister att fortsätta och utöka samarbetet för bättre folkbildning.

Stockholm slog nytt 1 maj-rekord

Runtom i landet drog Vänsterpartiets 1 maj-tåg mer folk än vanligt, och Stockholm var inte något undantag; 25 000 som tågade innebar faktiskt ett nytt rekord! Succé-receptet innehöll så klart en offensiv politik med fokus på de med störst behov, men tal av partiledaren Nooshi Dadgostar, sol och artisterna David Ritschard och Lisa Ekdaahl i duett på scenen i Kungsträdgården kan inte ha skadat heller.

Överhuvudtaget så går Vänsterpartiet starkt framåt i Stockholm och har sedan förra valet mer än fördubblat sitt medlemskap, från drygt 4 000 medlemmar till mer än 8 700!

FOTO: ANNA HENRY

REDUCERADE PRISER OCH MILJÖTÄNK

Matmissionen i Malmö tar tillvara på mat och säljer för reducerade priser. Sidan 4.

Förde samman Fastighets och Vänsterpartiet

Att Fastighetsanställdas förbund numera kan samarbeta politiskt inte bara med Socialdemokraterna utan också med Vänsterpartiet kom som en glad nyhet. Klart att fackförbundet ska samarbeta med Sveriges mest arbetarvänliga parti! Men det är inte bara partiets arbete i riksdag och regioner som har lett fram till det nya samarbetet, utan kanske framförallt ett initiativ av vänsterpartisten och Fastighetsmedlemmen Joakim Häggkvist från östgötska Skänninge. Han arbetar på 50 procent som butiksstädare på Samhall, är skyddsombud på 50 procent, sitter i styrelsen för en fackklubb han själv var med och startade och sitter dessutom i Fastighets avdelningsstyrelse i Mjölby.

- Jag tycker det är självklart att fackföreningar ska samarbeta med Vänsterpartiet, vi är ett parti som alltid står upp för arbetarnas rättigheter. Men jag har själv inte varit vänsterpartist så länge, jag bytte från Socialdemokraterna för en 7-8 år sen när de lät Centern dra in flera busslinjer här lokalt. I fackförbunden däremot, där har jag varit aktiv länge, 15 år i Fastighets och 7 år i Kommunal, berättar Joakim Häggkvist.

Inför årets kongress tyckte han att det var dags att Fastighetsförbundet tog steget och slog fast att även Vänsterpartiet ska vara en samarbetspartner framöver. Han skrev ihop en motion som föreslog just det. Medlemmarna i Mjölby stödde motionen, och snart stod han på förbundets kongress och försvarade den.

Förslaget vann också bifall, och Fastighets hade blivit det första LO-förbundet att söka ett samarbete med Vänsterpartiet.

- Jag är glad att Socialdemokraterna i förbundet var med på tåget och att motionen bifölls, Vänsterpartiet kommer vara till stor hjälp i att försvara våra rättigheter, och i att verka mot rasism och utanförskap på arbetsplatserna, säger han.

FOTO: AGNESS TUBBER

Nooshi Dadgostar och Joakim Häggkvist på besök på Samhall i Norrköping.

Dra ur kontakten till det fossila – men hur?

Priset på el ökade med mer än det femdubbla under 2021, jämfört med året innan. Är sådana prischocker det nya normala när fossila bränslen ska fasas ut och industrin ska ställa om till eldrift?

De sydsvenska elpriserna slog i vintras ett dystert rekord. Den 22 december var dygnspriset på el över 4 kronor per kilowattimme i södra Sverige. Ett par veckor tidigare, den 6 december, var timpriset på el i Stockholm uppe i nästan 6,50 kronor. Det är de högsta priserna någonsin, och hushållens elräkningar blev därefter. Högerpolitiker dundrade om klimatdåvarna som stängde ner kärnkraftverk utan att ha något färdigt alternativ, på Twitter gjorde sig deras följare lustiga över det idiotiska i solpaneler i ett land där det är mulet hela vintern. Det målades upp en bild av hur klimatomställningen skulle göra Sverige till ett u-land, med hushåll som ruinerades av stillastående vindkraftverk och en industri som sakta tynade bort av elbrist. Men var det verkligen bristen på kärnkraftverk och utbyggnaden av grön elproduktion som drev upp priserna på den svenska elmarknaden?

Jonas Algers har de senaste åren arbetat vid den norska tankesmedjan Manifest, men är numera forskare vid Lunds universitet där

han doktorerar inom miljö- och energisystem. Han menar att orsakerna till vinterns skenande elpriser har helt andra orsaker, och att grön elproduktion redan idag producerar förhållandevis billig el.

– Det första man ska komma ihåg är att vi i Sverige producerar mer el än vi använder, någonstans runt 160 terawatt-timmar varje år. Det handlar nästan uteslutande om fossilfri el, framför allt från vattenkraft som står för lite knappt hälften av produktionen. Kärnkraft står för den näst största andelen, runt en tredjedel. Vindkraften står idag för ungefär en sjättedel av Sveriges elektricitet, men den har vuxit med nästan det femtiodubbla på 20 år. Med den teknikutveckling vi har idag lär den trenden fortsätta, understryker han.

Vi i Sverige producerar mer el än vi använder.

Så vad berodde prischocken i vintras på?

– Det handlade egentligen om en multikris för de fossila bränslen som förser stora delar av Europa med el; Ryssland begränsade tillgången på naturgas och höll

"Dyr och smutsig el driver alltså upp priset på grön och billig el."

Gazproms lager ovanligt tomma, Algeriet stoppade av politiska skäl sin gasexport till Spanien. Ovanpå det stängdes flera kärnkraftverk ner i Frankrike, på grund av underhållsarbete. Det stängdes visserligen ner kärnkraftverk i både Sverige och Tyskland, men det produktionsbortfallet var betydligt mindre än det från de oplanerade störningarna, och dessutom fanns det planer för hur det skulle hanteras.

Men varför påverkar problem i Nordafrika och Frankrike våra elpriser här i Sverige?

– Vår elmarknad är integrerad med EU:s. Även om vår elproduktion tickar på som den brukar, så betyder störningar där också störningar här hos oss. På den europeiska marknaden sätts priset av den dyraste kilowattimmen som produceras. Dyr och smutsig el driver alltså upp priset på grön och billig el. Det är inte ett hållbart system, och det har också varit ett hett ämne för debatt i EU:s utskott; Spanien har till exempel drivit på för att naturgasen ska frikopplas från prissättningen, just eftersom den låga tillgången

i vintras drev upp priserna så kraftigt. Nu har de fått godkännande av EU-kommissionen för ett tak på gaspriset. Marknaden behöver omorganiseras så att priserna blir stabila och den gröna energin inte missgynnas, slår Jonas Algers fast.

Men skulle inte en utbyggd kärnkraft ändå vara en trygghet för Sverige? Den producerar ju el, som högerdebattörer gärna påpekar, vare sig solen skiner eller det är mulet, vare sig det stormar eller är stiltje. Visserligen handlar det om stora investeringar, reaktorerna tar lång tid att bygga och slutförvaret är inte en fråga som fått ett tillfredsställande svar, men det borde innebära en jämn, hög och pålitlig tillgång till den elektricitet Sveriges hushåll och industri behöver.

Skulle en mer utbyggd kärnkraft vara lösningen på bekymret?

– Nej, det är inte riktigt så enkelt. Det finns problem även med kärnkraft, se på Frankrike till exempel. Där står kärnkraften för 70 procent av elen, men de hade i vintras bland de högsta priserna i hela

Jonas Algers

Ålder: 29 år

Bor: I Köpenhamn

Gör: Doktorand på Lund universitet. Forskar på hållbar omställning av stålindustrin

Övrigt: Tidigare ekonom på norska tankesmedjan Manifest och värd för podcasten

Hvilken dag er din dommedag

Europa. Dessutom har de fått problem med nerkyllningen då temperaturen stigit i de floder som används för att kyla ner reaktorer, säger Jonas Algers.

Enligt Energiföretagen Sverige hölls de franska kärnkraftverken i genomsnitt stängda en tredjedel av året 2020. Inte en särskilt pålitlig energikälla alltså. Men om inte kärnkraft är lösningen, vad är det då? Att ställa om industri- och transportsektorn skulle minska Sveriges utsläpp med två tredjedelar, men å andra sidan kommer det att kräva en dubbelt så hög tillgång på el.

Hur tryggar vi då en tillgång på dubbelt så mycket el som vi producerar idag, om inte kärnkraft är lösningen?

– Rent tekniskt är det egentligen inget problem för Sverige att kraftigt öka sin elproduktion, svårigheterna handlar framförallt om politiken. Priserna på vindkraft och på solpaneler har sjunkit så dramatiskt att de dessutom är det billigaste alternativet när produktionen ska byggas ut. Men det finns två ordentliga utmaningar. Först; vem ska ta kostnaden och vem ska ta vinsten vid omställningen? Det är lätt att skratta åt välbärgade villaägare i Sydsverige som inte vill förstöra sin havsutsikt, men hur är det till exempel med samernas legitima bekymmer för rensdriften? Den andra utmaningen handlar om i vilken grad industrin har kapacitet till att genomföra förnybarutbyggnaden. Kommer man att få tag på kompetent arbetskraft? Eller för den delen koppar till vindkraftverken

och litium till batterierna? Det sägs att vi i Europa lever i ett postindustriellt samhälle, men egentligen är vi bara beroende av industriell produktion i andra länder. Därför hotas omställningen av tillgången på mineraler och komponenter som inte produceras i Europa och nu har fastnat i handelskaoset som coronaåterstarten och kriget i Ukraina har skapat. Konsekvenserna ser vi nu i bland annat vindkraftsindustrin, som har svårt att bygga ut i den takt som efterfrågas.

– I flera decennier har teknikutveckling handlat väldigt mycket om software, om programmering och digital utveckling, men nu måste vi tillbaka till att tänka hardware: vindturbiner, batterier, solpaneler. Det kräver en helt annan långsiktighet och kommer skapa mer synliga samhällsändringar. Det kommer kräva mer av Europas vänster för den delen. Förutom frågan om omfördelning krävs det nu en politik för vad som ska produceras och hur, menar Jonas Algers.

Större länder beroende av fossila bränslen

Sverige har ett gynnsamt utgångsläge, med en elproduktion som redan är nästintill hundra procent fossilfri, och goda förutsättningar att bygga ut den ytterligare. Men många av Europas större länder är i mycket högre grad beroende av energi från fossila bränslen. Polen utviner till exempel 80 procent av sin el ur sådana källor och både Italien och Europas industrigigant Tyskland använder fossilt bränsle till ungefär hälften av sin elproduktion. ▶

"Förutom frågan om omfördelning krävs det nu en politik för vad som ska produceras och hur."

Fakta om energikällor

Vätgas: Ur vanligt vatten kan man med hjälp av elektricitet utvinna vätgas. Den är lättantändlig och innehåller mer energi per kilo än fossila bränslen.

Vätgasen kan användas för att lagra energi, som sen frigörs när gasen förbränns. Det enda utsläppet är vatten. Framställs vätgasen med klimatsmart el är vätgas ett helt fossilfritt bränsle.

Vindkraft: Bladen på ett vindkraftverk sätts i rörelse av vinden, och omvandlas sen till el i en generator. Vindkraftverk producerar bara el medan det blåser, men med hjälp av vätgas kan den energin lagras så att tillgången jämnas ut. Priset på el från landbaserad vindkraft sjönk med 70 % mellan 2009 och 2019.

Naturgas: Består till största delen av metan och utvinns ur naturliga källor. Kan omvandlas till elektricitet genom att brännas i turbiner kopplade till generatorer. Det är ett fossilt bränsle, men med lite lägre utsläpp än kol eller olja. En stor del av den naturgas som används i Europa importeras från Ryssland, och ett importförbud har varit en stridsfråga i EU i samband med kriget i Ukraina.

I det läget, var gör den svenska gröna elen mest klimatnytta: i svenska industrins gröna omställning eller när den ersätter tysk kolkraftsel?

– Jag menar att man måste fundera på vad som är långsiktigt transformativt för klimatet. Att under en tid ersätta elproduktion i ett kolkraftverk genom att exportera ren el gör viss skillnad för utsläppen, men det förändrar i grunden inte hur Tyskland får sin el. Att elektrifiera den tunga industrin är däremot transformativt, då man byter ut produktionsteknologin. Som till exempel i stålproduktionen där man vill använda vätgas istället för kol som insatsvara. Det är sådana steg som vi måste ta om vi ska bygga ett samhälle utan utsläpp. De tyska kolkraftverken måste bort och det görs bäst genom att bygga ut ren elproduktion, vilket den tyska regeringen också planerar att göra, resonerar Jonas Algers.

Men att göra övergången från kol och olja till vatten, vind och sol är ett enormt projekt, och att dessutom återuppbygga den industriella kapaciteten, det kräver dubbla utmaningen.

Kan Europa klara av omställningen som behöver göras?

– Det är svårt, men absolut möjligt. Den politiska viljan är det stora hindret, men som tur är går utvecklingen enormt fort

i många av Europas större länder, som Tyskland och Storbritannien. Fossilfria alternativ är dessutom i längden de billigaste. Fossila bränslen har en automatisk inflationspress eftersom man utnyttjar de tillgångar som är billigast att utvinna först – kol grävs uppifrån och ner och olja utvinns först där den är lättast att pumpa upp, så fossila bränslen blir ofrånkomligen dyrare med tiden. Detsamma sker inte med fossilfri energi förrän det inte finns fler platser att bygga vindkraftverk på, och dit har vi långt kvar, om vi någonsin når dit. Så även i länder där politikerna främst ser till kostnaderna är grön energi det bästa alternativet.

– Sen finns det naturligtvis problem med förnybar energi som måste lösas. Var vindkraftverken ska byggas är ett sådant som alltid återkommer. Man kan tycka att norra Norrland är det bästa alternativet, där få bor och blir störda, men där har vi i stället känsliga ekosystem och viktiga samemarker att ta hänsyn till. Bäst är kanske att bygga till havs, även om det betyder högre kostnader. Det är hursomhelst en politisk fråga där man måste hitta en vettig politisk lösning. Ett annat problem är det där klassiska, att vindkraftverken bara fungerar när det blåser. Men energilagring i vätgas och batterier håller på att utvecklas i rask takt. I komprimerad vätgas kan man lagra enorma mängder energi, och de enda utsläppen vid förbränning är vatten, förklarar Jonas Algers.

Så vad krävs för att vi ska klara omställningen?

– Teknikutveckling är det ena; bättre lagring, effektivare vindkraftverk och så vidare. Det andra är politisk planering för hur omställningen ska klaras av. Vi måste prioritera produktion där det behövs genom att säkra tillgången på material och personal. Bygga ut den gröna industrin, snabbt begränsa den fossila. Göra investeringarna och staka ut en riktning från fossilsamhället. Klarar vi det, då klarar vi att ställa om.

TEXT: MARTIN THÅSTRÖM

ILLUSTRATION: LEODAN RODRÍGUEZ

Kommentar

Birger Lahti
energipolitisk
talesperson (V)

FOTO: ANGESSTUBER

Kärnkraft, vindkraft, solpaneler - vad är egentligen framtiden för svensk elförsörjning?

– På kort sikt allt det plus vattenkraft. På lång sikt alla dessa förutom kärnkraft, och med lagringskapacitet i vätgas för att lagra el från vindkraften. Land- och havsbaserad vindkraft kommer att vara avgörande för att vi snabbt ska kunna öka elproduktionen.

Att få tillstånd till att bygga nya vindkraftparker har ibland gått trögt. Vad vill V göra för att snabba på expansionen av vindkraften?

– Det behövs en ersättning till kommuner som upplåter mark till vindkraften. Sen måste staten våga gå in mer som investerare eftersom utländska investeringar hämmar acceptansen i kommuner som annars inte skulle vara emot vindkraft.

Världens ledande vindturbin tillverkare, Vestas, är danskt. Inom vilken grön industri skulle Sverige kunna bli världsledande?

– Vi ligger långt fram när det gäller fossilfritt stål, som är en avgörande industri, och dessutom hållbar biobränsleproduktion.

Vad vill Vänsterpartiet göra för att elpriset inte ska skjuta i höjden också nästa vinter?

– Vi driver på för att införa en säkerhetsmekanism som ger möjligheten att strypa elexporten när priset blir för högt.

Martin Thåström

Januariavtalet blev dödsstöten

I mer än ett kvartssekel har hon utvecklat ekonomisk politik för rättvisa. Men vem är Åsa-Pia Järliden Bergström, ny ekonom och skattepolitisk expert på Vänsterpartiet?

Det kan inte ha undgått många att Vänsterpartiet satsar hårt på den ekonomiska politiken. En av dem som ligger bakom är Åsa-Pia Järliden Bergström. Rött träffade henne för att höra mer om vad som driver henne, och vad hon tycker är mest spännande med Vänsterpartiets utvecklingsarbete.

Du började på Vänsterpartiet vid årsskiftet, men du är knappast ny i det politiska gamet. Vad har du ägnat dig åt tidigare?

– Jag utbildade mig till nationalekonom på Stockholms universitet och sedan 1995 har jag jobbat hos LO-ekonomerna, med chefsekonomer som P-O Edin, Dan Andersson och Ola Pettersson. Jag har till och med själv hoppat in som chefsekonom en period. Däremellan har jag varit chef för statskontorets utredningar

och jobbat på finansdepartementet med offentliga utredningar. Men nästan oavsett var jag varit anställd ser jag det som att jag ägnat mig åt att utveckla ekonomisk politik för rättvisa.

LO-ekonom är ett begrepp som hörs ofta men som alla kanske inte har kläm på. Vad är det?

– Som LO ser på saken har de flera olika uppdrag att ta till vara på. Det viktigaste uppdraget är förstås att företräda sina medlemmar fackligt. Men eftersom dessa medlemmar är många ser man sig inte som ett "särintresse", som representerar en viss grupp. LO har också ett bredare uppdrag och ansvar att påverka samhällsutvecklingen. Redan 1947 bestämde man sig därför för att tillsätta en fristående grupp ekonomer för att kunna ge perspektiv på den ekonomiska politiken.

– LO-ekonomerna jobbar alltså inte enbart med arbetsmarknadsfrågor som berör LO:s medlemmar, utan också med att analysera och kommentera hela samhällsekonomin. Ekonomerna har en lite speciell position, där man till exempel inte är skyldiga att få med sig LO:s styrelse på det man uttalar. Det är ganska fritt i den meningen.

Hur kommer det sig att du sökte dig till Vänsterpartiet?

– Under mina år som LO-ekonom var det rätt givet att mottagaren för det vi sa i första hand var det socialdemokratiska partiet. Samtidigt upplevde jag ofta att vi hade svårt att få gehör för våra idéer. Det kunde gälla allt från skattesystemet till socialförsäkringar, till vinster i välfärden eller behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik.

– Med tiden började jag känna en frustration över bristen på intresse för att utveckla politiken. Visst kan man säga att det politiska läget ofta varit svårt. Men Socialdemokraterna kunde ändå ha varit betydligt tydligare med vad det egentligen är man vill politiskt. Det saknade jag ofta.

– För mig blev januariavtalet dödsstöten. Innan dess hade jag förhoppningar om att det långsiktigt fanns en vilja att flytta fram positionerna för arbetarrörelsen. Men avtalet bekräftade att S var beredd att ge upp på avgörande punkter och gå med på urholkad arbetsrätt, försämrade arbetsförmedling och skattesänkningar till höginkomsttagare.

Historiskt har det nästan varit vattentäta skott mellan LO och Vänsterpartiet. Är det på väg att förändras tror du?

– Jag hoppas det. Många av mina gamla kollegor ligger nog till vänster om Socialdemokraterna. När jag läser Vänsterpartiets budgetmotioner har det länge varit tydligt att V har tagit väldigt mycket intryck av de resonemang och analyser som LO gjort. För mig var det nästan som att komma hem.

– Nu har ju Fastighets också beslutat om att inleda ett samarbete med Vänsterpartiet. Jag kan bara hoppas att det är början på en större öppning. Och det finns exempel på att det går. I Norge finns till exempel en helt annan modell, där deras LO samarbetar bredare med partier som kommer ur arbetarrörelsen.

Det senaste året har Vänsterpartiets nya ekonomiska politik diskuterats friskt. Hur skulle du sammanfatta det arbete som pågår?

– Det var något som drog igång redan innan jag började. Och det var faktiskt en viktig anledning till att jag kände att jag ville komma över till Vänsterpartiet, att jag kände att ”här kan jag bidra”. För mig var det väldigt tydligt ett skifte mot de materiella frågorna, att erkänna att det är i arbetet och produktionen som det börjar. Det tilltalade mig väldigt mycket.

– Nu jobbar vi med att skriva ihop ett heltäckande program som vi kallar för långtidsbudgeten. Det är förstås inte helt ny politik. Men det handlar om att sätta ihop helheten till en berättelse, som börjar med jobben och sen bygger uppåt.

Berätta mer om hur arbetet ser ut!

– Jag brukar säga att långtidsbudgeten är som ett tåg som ska komma fram strax före valet. Varje politikområde är en vagn som vi ”lastar av” allt eftersom vi blir färdiga. Hittills har vi lastat av vårt stora klimatinvesteringspaket på 700 miljarder, pensionsförslaget som presenterades i samband med 1 maj och vår jobsatsning och arbetsmarknadspolitik i samband med Järvaveckan. Men helheten presenteras alltså i augusti. Då ska alltihop vara färdigt.

Är det några bitar som du själv tycker är extra intressanta?

– Jag måste faktiskt lyfta vårt program för klimatomställningen. Jag tror inte alla förstår hur stort det är. Vi är det enda partiet som säger att det är staten och politiken som måste ta på sig ledartröjan och dra med sig resten av samhället, och dessutom har en finansiering för det. Om vi får igenom det skulle det förändra det politiska landskapet i grunden.

– En lite mer nedslående sak är hur mycket mark vi förlorat i skattefrågan. Sedan 2006 handlar debatten bara om hur skadligt det är med skatter, som om samhället skulle kunna existera utan dem. Här tror jag att vi måste flytta fram våra positioner, inte minst genom att höja skatterna på kapital och kapitalinkomster, så att de i alla fall inte är lägre än på arbete. Det borde de flesta kunna vara överens om.

TEXT: SAM CARLSHAMRE

FOTO: AGNES STUBER

”Det handlar om att sätta ihop helheten till en berättelse, som börjar med jobben och sen bygger uppåt.”

Diktatur bekämpas bäst med penna

Hon började sin yrkesbana i det könssegregerade Saudiarabien. I boken *Väluppfostrade kvinnor skriver sällan historia* skildrar journalisten Hana Al-Khamri sina kvinnliga kollegors arbete i ett system genomsyrat av patriarkalt förtryck.

Föreställ dig att du är en ung journalist. Bara 19 år gammal har du fått din första anställning på lokaltidningen. Det pirrar i magen när du lämnar ditt hem för att påbörja resan mot redaktionen.

För att ta dig dit måste du dock bli körd hela vägen av din förmyndare. Din kropp måste vara täckt från topp till tå. Väl framme vid tidningsområdet ligger dörren du ska gå in i längst bort, i en separat byggnad. Den har inga fönster, bara en glasvägg som är genomskinlig endast inifrån och ut.

Du och dina kollegor kommer att tillbringa arbetsdagarna där. Den enda kontakten ni får ha med de andra journalisterna på redaktionen är via telefon eller e-post. Ni vet inte om era texter kommer att publiceras. Ni vet inte om någon kommer att skriva om ert material, eller helt enkelt bara sätta sitt eget namn under era artiklar. Tidningen lyder under strikta censurregler. Precis som alla andra medier i landet står även din arbetsplats under statens kontroll.

Man skulle kunna tro att bilden är hämtad ur en skräckroman. Men precis så ser vardagen ut för kvinnliga journalister i Saudiarabien. Hana Al-Khamri vet, för berättelsen ovan är hennes.

– När jag började arbeta som journalist var jag ung och väldigt idealistisk, säger hon idag, många år och mil bort från uppväxtstaden Jidda.

Hittar sätt att verka i ett könssegregerat land

Snart fem månader gamla sonen Sami Mandela sitter i hennes knä på kaféet i Skärholmen där vi träffas. Han låg ännu i magen när hennes debutbok kom ut i höstas. I *Väluppfostrade kvinnor skriver sällan historia* får läsaren lära känna kvinnliga saudiska journalister som alla, med olika strategier, drivkrafter och mål, hittat sätt att verka i media i ett av världens mest könssegregerade länder. Men boken börjar i Hana Al-Khamris egen berättelse, från insidan av lokaltidningens kvinnoredaktion.

– Jag förstod inte konsekvenserna till en början, säger hon när hon tänker på sina första år som journalist.

– Men jag insåg ganska snabbt att det fanns massor av utmaningar för kvinnor i yrket. Att vi var fysiskt åtskilda från de manliga kollegorna gjorde att vi aldrig kunde delta i möten eller påverka publicistiska beslut. Att alla medier är statskontrollerade innebär att det finns en mängd ämnen som inte är tillåtna att skriva om. Alla artiklar granskas. ◻

1908 Saudiarabiens första tidning startas.

1964 Staten avskaffar den privatägda pressen och tar full kontroll över innehållet i saudiska tidningar.

1981 Tidningen Al Riyadh startar sin kvinnoredaktion.

Hana Al-Khamri skriver i sin debutbok om de saudiska kvinnornas stora utmaningar inom mediebranschen.

Hana Al-Khamri

Ålder: 35 år

Familj: Make och två söner

Uppvuxen: Saudiarabien

Bor: Stockholm

Yrke: Frilansskribent, författare och föreläsare

Aktuell: Med boken *Väluppfostade kvinnor skriver sällan historia*, utgiven på Natur & Kultur

Hon jämför landets mäktiga mediedepartement med den kontrollinstitution som i George Orwells *1984* kallas ”sanningsministeriet”. Allt som publiceras i Saudiarabien måste passera departementets kontroll. Chefredaktörer och styrelsemedlemmar i mediebolagen måste också godkännas av den under kungahuset direkt underställda myndigheten. I Saudiarabien finns överhuvudtaget inget som ens liknar en fri press. Situationen bekräftas regelbundet av organisationen Reportrar utan gränser årligt uppdaterade pressfrihetsindex. 2022 återfinns den oljerika ökenationen på plats 166 av 180. Antalet journalister som sitter fängslade i landet har tredubblats bara på fem år.

*Kafil

Ett system med lokala makthavare som delvis liknar det gamla feodal-samhället.

Växte upp i hamnstaden

Det var alltså i denna miljö som Hana Al-Khamri började sin yrkesbana. Som ett av elva syskon växte hon upp i hamnstaden Jiddas arbetarkvarter. Hennes föräldrar hade kommit dit från Jemen. Pappan drev, så länge den lokala kafilen* fortfarande lät honom, en elektronikbutik. Somrarna tillbringade Hana Al-Khamri där, och på den närliggande marknaden.

– Jag minns fortfarande hur jag en dag hittade böcker på marknaden, säger hon.

– Jag var så fascinerad av dem. De var dammiga och trasiga, men jag tog med dem. Vissa av dem var för-

bjudna. De hade överlevt censuren, eftersom rika hade lyckats smuggla in dem i landet. Så den sommaren läste jag Karl Marx första gången. Jag var kanske tolv år.

I litteraturen fanns andra världar att kliva in i. Platser där kvinnor inte behövde täcka sin kropp, där alla möjligheter i livet var tillgängliga även för flickor. Hana Al-Khamri säger att en hel del av böckerna hon läste när hon var barn förstod hon inte innebörden fullt ut av förrän hon blev vuxen. Men kraften och potentialen i orden gick ändå fram. Läsningen skapade en nyfikenhet i barnet, som skulle visa sig räcka hur långt som helst.

– Jag läste Charles Dickens. Simone de Beauvoir. George Orwell. Den saudiske exilförfattaren Abdelrahman Munif, säger hon.

– Böckerna hjälpte mig att ifrågasätta saker. Att reflektera över samhället, varför kvinnorna var mindre värda. Läsandet väckte en stark lust i mig att få se den här världen som fanns utanför min, där det verkade finnas andra möjligheter. Där kom journalistiken in.

Motsägelsefull diktatur

Att kvinnor faktiskt får arbeta som journalister i den patriarkala diktaturen Saudiarabien kan verka paradoxalt. Yrket har ju en sådan stark inneboende potential för att ifrågasätta och granska makten. Vill

1990 En fatwa utfärdas som förbjuder kvinnor att köra bil. Kvinnor protesterar genom att köra bil på gatorna i Riyad.

2004 Journalistförbundet startas. Organisationen leds främst av chefredaktörer, direkt underställda kungahuset.

2013 Journalisten Iman al-Qahtani grips för att ha trotsat förbudet att rapportera från en demonstration.

2014 Somayya Jabarti blir den första kvinnan att leda en dagstidning, när hon utses till chefredaktör för Saudi Gazette.

Tv-programledaren Maysa al-Amoudi fängslas för att ha hjälpt sin vän, kvinnorättsaktivisten Loujain al-Hathloul, vid en aktion.

2018 Den manlige journalisten Jamal Khashoggi mördas i Turkiet. Enlig en utredning från CIA låg den saudiska regimen bakom mordet.

Journalisten Nouf Abdulaziz grips utan konkreta anklagelser och sätts i fängelse under tre års tid.

2021 Polisen utfärdar en fatwa som tvingar medborgarna att anmäla alla som på något sätt kritiserar regimen.

man hålla kvinnor på marken borde man väl inte låta dem beväpnas sig med pennor?

Men det saudiska samhället är motsägelsefullt. Ett sätt för kungahuset att se till att befolkningen inte vänder sig emot dem är att erbjuda vård och skola skattefritt. Samtidigt som landets kvinnor måste stå under förmyndarskap från vaggan till graven är en stor andel av dem högutbildade.

– 60 procent av kvinnorna i Saudiarabien har högre utbildning, många kandidat- eller till och med doktorsgrad, säger Hana Al-Khamri.

– Det är inte direkt som att tidningarna letar efter kvinnor som vill skriva. Men eftersom yrkeslivet är så begränsat kan en del av de här utbildade kvinnorna få jobb som journalister om de själva söker sig till redaktionerna. Medierna har också märkt att materialet som kvinnor producerar säljer väldigt bra. Eftersom kvinnor är en så osynliggjord och förtryckt grupp är alla saudier väldigt nyfikna på vad de har att berätta.

Begränsat handlingsutrymme

Samtidigt är de kvinnliga journalisternas handlingsutrymme mycket begränsat. Bara att få signera en text med eget namn var länge förbjudet. Anställningsvillkoren är sämre än männens, att få en fast tjänst är mycket svårt och lönen är låg. De strikta lagarna angående att visa kvinnor på bild begränsar möjligheterna att synas i tidningen eller i tv-rutan. Dessutom drabbas många kvinnliga journalister av trakasserier, såväl på arbetsplatsen som utanför. Den som på något sätt provocerar kungahuset riskerar att fängslas, torteras och för all framtid förlora möjligheten att leva ett normalt liv. Många journalister som valt att gå i exil förföljs även efter att de lämnat landet.

– Kvinnliga journalister i Saudiarabien tar stora risker. Eftersom systemet begränsar deras möjligheter måste de vara otroligt kreativa för att kunna fortsätta sitt arbete. De är offer för könsapartheid och verkar i ett helt slutet samhälle. Men samtidigt har de en stark egen agens. De lurar systemet hela tiden, för att få fram sina budskap.

Hana Al-Khamri märkte själv hur snäva ramarna var. Att få texter publicerade var en ständigt kamp som hon utkämpade under fem hela år på lokaltidningen.

– Positiva samhällsförändringar som till exempel bättre vård för kvinnor har kunnat ske för att modiga kvinnliga journalister har lyft de frågorna i medierna.

– Jag skrev till exempel om vikten av att kvinnor finns representerade inom rättsväsendet. Det behövs någon som kan föra mammors talan i vårdnadstvister eftersom de nästan alltid döms till männens fördel. Men jag skrev också artiklar som blev förbjudna och som chefredaktören inte ville publicera, säger hon.

Skickade artiklar utomlands

Ung och idealistisk som hon var såg Hana Al-Khamri till att istället få de censurerade artiklarna publicerade utomlands. Via kontakter som hon knutit på nätet kunde texter som bröt mot regimen lagar få vingar internationellt. Något som väckte ont blod hos de saudiska myndigheterna.

– Idag vet jag att det var ett jättefarligt beslut jag tog. Att jag publicerade mina artiklar utomlands är orsaken till att jag inte kände mig trygg nog att stanna kvar i landet. Jag fick rådet att lämna. Så jag reste och tänkte att jag skulle vara borta en kortare tid.

Åsikterna går isär

Nu har tio år gått sedan Hana Al-Khamri flydde från Saudiarabien. I arbetet med *Väluppfostrade kvinnor skriver sällan historia* återvände hon kort till Jidda. Hon reste även till Dubai och London för att göra intervjuer med kvinnorna som medverkar. Bilden som framträder är mångfasetterad. Några av de kvinnliga journalisterna säger sig inte ha några problem med Saudiarabiens diktaturregim. Andra är aktivister som har tagit stora risker för att protestera mot makten.

– Det var viktigt för mig att visa på mångfalden bland oss, säger Hana Al-Khamri om kvinnorna som hon berättar om i sin bok.

– För vi är väldigt olika. Vi kommer från olika bakgrunder. Vi har olika samhällssyn. Men det som är gemensamt för oss alla är vår kärlek till skrivandet. Männerna har ägt makten över pennan så länge. Jag ville skriva kvinnornas egen historia, och visa hur stark vår längtan till frihet är.

TEXT: SARA MARTINSSON

FOTO: MAGNUS LIAM KARLSSON

*"Att jag publice-
rade mina
artiklar
utomlands
är orsak-
en till att
jag inte
kände mig
trygg nog
att stanna
kvar i
landet."*

Maja Ekelöf golvar rut

Jag har torkat nog många golv
Nina van den Brink (Norstedts)

BOK. Hon är saknad redan när jag slår ihop biografien om Maja Ekelöf, den 52-åriga städerskan och fembarnsmamman som skrällde på kulturparnassen 1970 genom att vinna Rabén & Sjögrens romantävling med den autentiska dagboken *Rapport från en skurhink*. Hon gick upp mitt i natten för att få några timmar framför en skrivmaskin på kontoret innan hon skulle börja städa det. Hade det kunnat hända idag, i en rut-samtid när städning av de bemedlades villor subventioneras med skattemedel?

Det fina med biografien är hur den både berättar om den enastående och politiskt medvetna Maja Ekelöf, och om solidariteten i kvarteret, hur grannarna levde på samma nivå och hjälptes åt med barnen och ordnade spontana fester. Ingen behövde jämföra sig.

Men det handlar också om uppvaknandet runtomkring där kulturen var med i den radikaliserade miljön. Hur Nationalteatern, FNL, Sven Wollter, Grupp 8, Arbetets kvinnor, Fred Åkerström och tältprojektet behövdes för att skapa tryck underifrån.

Maja Ekelöf var enastående men hon var inte ensam. När tron på enstaka suveräner slår ut laget börjar istället högerkrafterna växa så att vi nu fått tillbaka ett klassamhälle av förra sekelskiftets modell, där de rika har tjänstefolk som putsar på deras kroppar och på deras hem men inte hinner med att ta hand om sig själva. Slitna kvinnor ur en nyuppstånden prekär arbetarklass, många födda utanför Europa, trampar runt med hinkar och moppar. Välfärden tillbakarustas, försvaret rustas och lågavlönade kvinnor som Maja Ekelöf har faktiskt fått det sämre, inte bättre. Nej, Sveriges mest kända städerska hade nog tyckt att arbetarklassen nuförtiden var för slö och dålig på att hålla samman. Men läs boken om henne, det är den verkliga värd.

Åsa Mattsson

Experimentet
Karin Grundberg Wolodarski
(Natur & Kultur)

BOK. Här utreds den svenska marknadsskolans tillblivelse, och Wolodarskis arbetsinsats är imponerande. Alla som på något sätt var inblandade i den svenska skolans förfall intervjuas - Peje Emilsson, Carl Bildt, Göran Persson. Men Wolodarski är för försiktig i sitt arbete. Vi vet nu att marknadsskolan innebär lägre kvalitet och mer segregering, och om hur det systemet upprätthålls har hon inte mycket att säga.

Martin Thåström

Love in times of low expectations
Sahara Hotnights (Universal)

MUSIK. Efter en lång paus på elva år är kompisgänget från Robertsfors tillbaka och gör musik tillsammans igen. Ljudbilden är förändrad, lugnare, mer harmonisk, mer pop och elektroniskt än studsrock och gitarrer.

Den som väntat länge på något nytt från Sahara Hotnights blir ändå inte besviken - trots mycket nytt känns uttrycket, rösten och fokuset igen. Dessutom är det turné i sommar, missa inte det om den nya skivan varit efterlängtat.

Martin Thåström

Klä barnen
Jennie Dahlén & Johanna Leymann (Ordfront)

BOK. Textilindustrin släpper ut mer än vad flyg- och sjöfarten gör tillsammans. Tekniken för en mer hållbar textilproduktion går framåt, men för långsamt. Boken handlar om hur vi kan göra kläder, framförallt till barnen, mer hållbara, hur vi kan laga dem när de går sönder och på vilket sätt vi kan låta dem gå i arv. Med tips och trix fördelade i 6 olika kapitel kan läsaren bli proffs på hållbara kläder. Har du barn och bryr dig om ditt klimatavtryck så är den här boken för dig.

Anna Herdy

Girig-Sverige
Andreas Cervenka (Natur & Kultur)

BOK. Ekonomijournalisten Andreas Cervenkas bok är full av svidande vidräkningar med det vi socialister skulle kalla det kapitalistiska systemet.

Men det är inte för retoriken man läser *Girig-Sverige*. Den stora behållningen är hur Cervenka sektor för sektor, svart på vitt, med oantastliga grafer och tabeller, bryter ner den svenska kapitalismen i begripliga bitar. Och inte minst: visar hur fullständigt ohållbar den är.

Sam Carlshamre

Talar för döva öron

Det tog inte lång tid, hur många minuter? Innan den självständiga svenska utrikespolitiken började drabbas av Nato-inträdet. Turkiets krav om kurderna – och den inställsamheten från svenskt håll – var bara försmaken. Visst har regeringar i Nato stundtals hållit egna profiler i världspolitiken. Men bara profiler. Allt sedan paktens tillkomst har gemenskapens strategiska behov varit överordnat demokrati, mänskliga rättigheter och annat lågprioriterat. Typexemplet var Portugal vars fascistregim var med och grundade Nato 1949. Landets långa atlantkust och ögrupper som Azorerna var åtråvärda som militära stöddepåer för USA – och som allierad mot kommunismen. Då spelade det liten roll om diktatorerna hette Salazar eller Caetano och företrädde 1930-talets Estado Novo, den fasciststat som överlevt världskriget och lät sin säkerhetspolis PIDE göra processen kort med arbetarrörelse- och vänsteraktiva.

När det portugisiska kolonialkriget i Angola, Moçambique och Guinea Bissau på 1960-talet nådde världsrubrikerna sökte flera medlemsstater, bland annat Norge och Danmark, med starka inrikesopinioner få Nato att protestera. I Danmark fanns färsk erfarenheter av folkstorm mot Natos stöd åt Frankrikes krig i Indokina på 1950-talet. Men kritikerna talade för döva öron, vilket närmast parodiskt illustrerades kring frågan om själva platsen för 1971 års Natomöte, Lissabon. Den norske utrikesministern Andreas Cappelen föreslog in i det sista att mötet inte skulle hållas i kolonialkrigets huvudstad. Men möttes av kalla handen. Om Nato inte kunde samlas i diktaturens Portugal, kunde ju det också gälla diktaturens Grekland. Var skulle sådant sluta? Så Natostaten Portugals kolonialkrig fortsatte med hundratusentals dödade och sårade till 1974. Slutpunkten sattes inte av Nato – utan av den portugisiska revolutionen. Kanske som lite uppmuntran för oss i dystra Natotider.

FOTO: HÅKAN BLOMQVIST

Håkan Blomqvist, historiker och medlem i Vänsterpartiet.

internationalen

Sven Melander och den röda nejlikan
Sid 12-13

Kulturen
Nummer 18 5 maj 2022
pris 15 kr SWISH 1 235 393 053

Nej till Nato
Ja till fred och frihet!

Vi skriver i **internationalen**

Emma Lundström
Håkan Blomqvist Arash
Gelishkan Eva Nikell Kjell
Östberg Paula Mulinari
Lars Henriksson Roya
Hakimnia Per Leander

itiska socialister fortsätter att protestera mot Nato, demonstrationer mot Nato, demonstrationer för vad den är: västkapitalismens dning. Sid 2, 4-5

FINLAND: Inget kärnkraftsprogram för vad den är: västkapitalismens dning. Sid 2, 4-5

FOSSILUPPROR: En vecka av kärnkraftsprogram för vad den är: västkapitalismens dning. Sid 2, 4-5

internationalen

Kronikören
Gay Glans
Vänsterpartiet större än Moderaterna i Stockholm
Vecka 4 2022
pris 15 kr SWISH 1 235 393 053

Valrörelsen här börjat
#V2022

internationalen

Kronikören
Emma Lundström
Sörj: inte prenumerera!
Sid 4-5

KAMPEN FORTSÄTTER!

Extinction Rebellion (XR) har gjort sig aktiva som bland annat innefattar 24 till 29 april kommer XR hålla den största demonstrationen i Stockholm.

SKANKTIONER: Oligarkerna kommer uran.

PRIS 15 KR SWISH 1 235 393 053

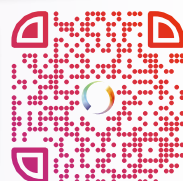
PÅ KÖPET: SVERIGES LEDANDE SOCIALISTISKA TEORETISKA TIDSKRIFT

röda rummet.

kapitalismen?
Om det existentiella är politiska
VANMAKT MOTMAKT
Socialismen

SOCIALISTISKA ANALYSER & REPORTAGE VARJE VECKA!

internationalen Scanna swishkoden & prenumerera 99:- i tre månader för

”Vi behöver en metoo i abortfrågan”

Aborträtten är under attack i flera länder. I Polen protesterar hundratusentals mot abortlagarna. Rött träffade Marta Lempart, grundare av Ogólnopolski Strajk Kobiet, tillsammans med Vänsterpartiets EU-parlamentariker Malin Björk.

Agnieszka, 37, var gravid med tvillingar, men läkarna vågade inte agera när först den ena tvillingen, sedan den andra dog i hennes mage, eftersom läkarna riskerade att dras inför rätta för brott mot abortlagarna.

Efter en månad dog Agnieszka själv, av trolig blodförgiftning.

”Wypierdalać”, vilket betyder ”fuck off”, skanderade demonstranterna som tågade mot vice premiärminister Jaroslaw Kaczynskis bostad.

Protesterna mot abortlagarna började i små och medelstora städer redan 2016. Hundratusentals kvinnor under svarta paraplyer och med skidglasögon mot tårgasen har vågat trotsa den allt mer arroganta antifeminismen och högnationalismen.

– Hemlighetsmakeriet har brutits, vi gömmer oss inte i skuggorna längre och vår pro-abort-aktivism når ut och får ett brett erkännande, säger Marta Lempart, strejkledare och förgrundsgestalt för protesterna.

Polens abortlag är Europas strängaste vid sidan om Maltas. För ett år sedan skärptes den ytterligare efter en dom i Högsta Domstolen som tog bort undantaget från abortförbudet vid livshotande fosterskador. Det är också olagligt att hjälpa någon att

göra abort, ändå hjälper Strajk Kobiets systerorganisation till med ungefär 90 tidiga aborter per dag. De informerar kvinnor hur de ska ta dagen-efter-piller, som importerats, om kvinnorna behöver göra en kirurgisk abort hjälper de även till med resan. Men naturligtvis har de nya repressiva lagarna gjort att många kvinnor som bor oländigt till och har små ekonomiska möjligheter, får föda barn mot sin vilja.

Fortfarande sköter också många kvinnor sina egna aborter diskret, och håller tyst.

– Vi skulle behöva en metoo inom abort! En av tre kvinnor i Polen har gjort en abort, det betyder även att en av tre väletablerade kvinnor har gjort en abort, och även de borde kunna träda fram och hjälpa till, säger Marta Lempart.

Lång trend med fri abort

I Europa finns en lång trend med öppnande för fri abort, även i länder som Portugal, Spanien, Slovakien och Irland. Malin Björk påminner om att EU-parlamentet i somras röstade igenom en rapport för att stärka SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Nästa steg var en rapport med fokus på lagstiftningens roll, demokratin och respekten för kvinnor. Den

Fakta

Marta Lempart är polsk kvinnorrättsaktivist, jurist och en av grundarna till Ogólnopolski Strajk Kobiet. Hon har sedan 2016 varit aktiv i de rikstäckande upproren i Polen mot inskränkningar i aborträtten som drivs av det nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa (PiS) som tog makten i Polen 2015.

Marta Lempart har arresterats och åtalats flera gånger. Hon har också arbetat för lika rättigheter för hbtq-personer, och personer med funktionsnedsättningar. Hon förespråkar sekularism och separation av kyrka och stat.

Abortfrågan. Marta Lempart i panelsamtal på Vänsterdagarna i Göteborg 2021.

handlade specifikt om situationen i Polen, men också generaliserat.

– Vad som har förändrats är att det är en backlash i Polen, där kvinnor åter måste ta till gatorna för att stå emot konservativa, repressiva strömningar, säger Malin Björk.

Vi ser också attacker mot kvinnors rättigheter i USA, Brasilien och Ryssland. Vad beror backlashen på?

– Det finns två huvudsakliga förklaringar, svarar Marta Lempart.

– Den första gäller finansieringen, den andra lagstiftningen. Polen har redan en nationell lagstiftning från 2018 som regeringspartiet Lag och rättvisa försöker koppla samman med en rysk lagstiftning, som även skulle göra det mer lagenligt med misshandel inom relationer. Vi har också den föreslagna skärpning som handlar om atypiska sexuella beteenden.

Varifrån kommer den här repressiva trenden?

– Ryssland, Brasilien och USA. Vi ser inte minst likheter i hur deras kongresser arbetar. Vi har också Ungern som spelar roll; det var strax efter att Polens delegation varit i Budapest på konferens som vi i Polen fick upp de här nya repressiva lagförslagen på bordet. De konservativa och nationalistiska partierna

och organisationerna försöker inte ens dölja det längre. Det är skrämmande, säger Marta Lempart.

Vi har alltså en progressiv feministisk rörelse, och samtidigt en repressiv som främst ger sig på kvinnors och ickebinäras sexuella rättigheter?

– Det har historiskt sett alltid varit så att högerkrafter attackerat kvinnors rättigheter när det är samhällsoro, när kanske andra revolutionära krafter skulle kunna få spelrum och frånta auktoritär höger deras privilegierade ställning, säger Malin Björk.

– Jag tror också att konservativa, repressiva strömningar handlar väldigt mycket om föreställningar om fasthet och kontroll, traditionell maskulinitet och bilder av hierarkiska familjer, om herren i huset, och att kontrollera och styra över kvinnor och barn ligger då mycket nära till hands, säger Marta Lempart.

Hur kopplas höger-vänster till den här händelsekedjan?

– Att ha kontroll över din egen kropp, din egen reproduktivitet, är väsentlig för alla klasser, men än viktigare ju mindre ekonomiskt utrymme du har, avslutar Malin Björk.

TEXT: ÅSA MATTSSON

FOTO: AGNES STUBER

Malin Björk
EU-parlamentariker

										LIGGER PÅ KNÄ	BOISE-BÖNA	HOLM-GREN (MP)	HAR SINA SIDOR SATT UPP-FLUGEN	↘	ÄR LEN I TRUTEN
										↙					
										LADE OBSERVANT TILL...					
										↘					RINGLEKAR
										BRÄNDE RÖM?			SPETS-SPETS	↘	
													AVGÅNG		
										STÄLLA I HINKEN					VÄDRAT
EAST-MANS VARUMÄRKE															
AVICII															
MAKALÖSA															
GJORDE VÄNNER GÄRNA SAMMAN	KAN HA BIDRAG	FÄKTAS PÅ IS	↘ I VERKLIGHETEN	↓	↘ POPULÄRT VRÅK	PLANET (IBLAND MED MÅNE)	LUTHAGS-PAPPER			GRÖN GRÄSÅL	TJEJEN SOM VISSTE FÖR MKT				
			ÄR NÄSTAN OFATTBAR		RÖD TRÅD		ULL T.E.X.								
JORDEN	↘						↘								
BEKANT VALUTA	↘					TAKT & TON				ÅLDRIK SKEPPARE	ÄR MONARK MEN INTE CRESCENT				
						BLANKA									
↘			SKYLEN	GÖR SIG HÖRD				KAP-SEJSA							
				SJÖSTEDT				ENTENT							
MAMMA ANDERSSON						MICKO MÄNNE	TEATER-DJUR			I KYRKA SOM I LAGÅRD	LUCKER	RUMSKULLAKÄNDIS			
							ORKAS MED								
KRÄM UTAN MJÖLK	↘	FORTUNA				TÄNDER MÅNGA PÅ				SLAGS KISTA					
		GJORDE BULL BILL								SINGLAR SLÅNT					
HERMELINEN											4 x 13				
											SES MED OXE				
UNDERLEVERANTÖR	LOACH			↘	SÖRGE-SÅNG								ABELS STABBE		
GOODALL SOM BIRKIN	↘				ÖVANLIGT ÄMABELT?					VÄGVISARE TILL UNDERJORDEN					
					RUNT PERSEPOLIS						GREJA GRUYERE				
↘			SLAGDON								CENTRAL SAK	HYES HÅTSKT	NEDSÄTTANDE ORD		
			KORTA DAGAR												
ÄGGKORG	↘					ÅLDRIK MÅKA				SAMLAR TURKAR					
						DOLCE & GABBANA				STRÅLANDE GUD					
GAMLA HJULSPÅR		MISSHANDLADE						FIXA MUSIK				HÅLLER IHOP			
MÅLBRÖTT...										SES KAVAT					

VINN EN BOK! Lös korsordet innan 30/7 och skicka in lösningen till oss. **Skriv också vad du tycker** om detta nummer. Adressen hittar du på sidan 2. Du kan vinna *Girig-Sverige*, *Jag har torkat nog många golv* eller *Experimentet* - skriv vilken du önskar.

niklas.aurgrunn@gmail.com